

EDU SFE RA

MARZEC

NR 1/2026

ISSN 2719-5627

W NUMERZE M.IN.:

- SCWEW w Kaliszu – dobre praktyki.
- Szkoła przyjazna dla wszystkich – edukacja włączająca w praktyce.
- Spotkanie z rodzicami – interwencja w sytuacji kryzysu ucznia.

Praca z uczniami w zróżnicowanej klasie.

Jak uczyć, by każdy miał dostęp do uczenia się?

— Marlena Grajek —

 **TARGI
EDUKACYJNE
POZNAN**

**13-15 marca
2026**

WIELKOPOLSKI BIULETYN EDUKACYJNY

ODN
Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
w Kaliszu

CDN
Centrum Doskonalenia Nauczycieli
w Kaliszu

CDN
Centrum Doskonalenia Nauczycieli
w Lesznie

CDN
Centrum Doskonalenia Nauczycieli
w Pile

ODN
Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
w Pomeraniu

TARGI EDUKACYJNE POZNAŃ

13-15 **marca** 2026

Szanowni Państwo Nauczyciele, Drodzy Czytelnicy!

Oddajemy w Państwa ręce kolejny numer „EDUSFERY” – Wielkopolskiego Biuletynu Edukacyjnego – poświęcony pracy w zróżnicowanej klasie i temu, jak uczyć tak, by każdy uczeń miał realny dostęp do uczenia się. Różnorodność potrzeb i możliwości to dziś szkolna codzienność, dlatego kluczowe staje się projektowanie lekcji i środowiska edukacyjnego w sposób, który usuwa bariery zanim staną się przeszkodą.

W numerze łączymy perspektywę systemową z praktyką. Pokazujemy dobre praktyki SCWEW w Kaliszu, rolę oceny funkcjonalnej w planowaniu wsparcia oraz konkretne strategie dydaktyczne (w tym podejście UDL) pomocne w organizacji uczenia się w klasie o zróżnicowanych potrzebach. Uzupełnieniem są rozwiązania technologiczne – m.in. wykorzystanie zasobów i wsparcia (w tym wypożyczalni), które pomagają przekładać idee włączania na codzienną pracę szkoły.

Nie pomijamy też wymiaru relacyjnego i organizacyjnego: piszemy o budowaniu szkoły przyjaznej dla wszystkich oraz o spotkaniu z rodzicami w sytuacji kryzysu. Ważnym dopełnieniem są dwa głosy poszerzające perspektywę: reportaż o SOSW w Poznaniu oraz refleksja psychologa „edukacja włączająca – szansa czy zagrożenie?”. Numer zamyka tekst o Pracowniach 3D i wykorzystaniu technologii (m.in. zSpace oraz VR) w rozwoju dzieci ze spektrum autyzmu.

Mamy nadzieję, że lektura będzie dla Państwa inspiracją i praktycznym wsparciem. Zapraszamy do współtworzenia „EDUSFERY” – dzielenia się doświadczeniami, rozwiązaniami i refleksjami z codziennej pracy.

Z wyrazami szacunku,
Wojciech Kos – redaktor naczelny

W numerze:

Sylvia Baranowska
SCWEW w Kaliszu –
dobre praktyki5

Joanna Różycka
Rola Specjalistycznego Centrum
Wspierającego Edukację
Włączającą w rozwijaniu
kompetencji nauczycieli
w zakresie oceny funkcjonalnej9

Marlena Grajek
Praca z uczniami
w zróżnicowanej klasie. Jak
uczyć, by każdy miał dostęp
do uczenia się?12

Agata Magdzicka,
Magdalena Majchrzak
Wypożyczalnia SCWEW –
wsparcie edukacji włączającej
w praktyce16

Dorota Szaleniec-Plichta,
Izabela Kurek, Magda Smehtała
Szkoła przyjazna dla wszystkich
– edukacja włączająca
w praktyce20

Sylvia Melka
Spotkanie z rodzicami – inter-
wencja w sytuacji kryzysu
ucznia27

Maria Olszak
SOSW w Poznaniu – miejsce,
gdzie rozwój nie zna barier31

Monika Gronowska
Edukacja włączająca – szansa
czy zagrożenie? Refleksja
psychologa36

Magdalena Bernas-Kujawińska
Pracownie 3D i nowoczesne
technologie wspierające
rozwój dzieci ze spektrum
autyzmu40

Redakcja: Wojciech Kos (red. naczelny), Hieronim Duczmał (korekta), Ewa Kowalczyk-Wiśniewska (rysunki), Rafał Lisiak (projekt, łamanie)

Wydawca: Departament Edukacji i Nauki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu

Druk: Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu, ul. Wrocławska 182, 62-800 Kalisz

WARTOŚĆ PROJEKTU 718 851,00 ZŁ

WYSOKOŚĆ WKŁADU Z FUNDUSZY EUROPEJSKICH 593 195,85 ZŁ

DOFINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA 125 655,15 ZŁ

TERMIN REALIZACJI PROJEKTU 01.05.2025- 31.07.2026

SPECJALISTYCZNE CENTRUM WSPIERAJĄCE EDUKACJĘ W KALISZU

FORMY WSPARCIA

konsultacje eksperckie dla dyrektorów
i kadry pedagogicznej
konsultacje eksperckie dla rodziców
superwizje dla szkół
lekcje modelowe
wypożyczalnia

OBSZARY WSPARCIA

praca z grupą zróżnicowaną
uniwersalne projektowanie w edukacji
zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży
dobrostan nauczycieli i specjalistów
ocena funkcjonalna w procesie wsparcia
ucznia

DLA NAUCZYCIELA:

narzędzia do budowania odporności psychicznej
udział w sieci współpracy
umiejętność stosowania uniwersalnego planowania
w edukacji (UDL) i oceny funkcjonalnej

DLA RODZICA:

wsparcie w zakresie poszerzania kompetencji
wsparcie w zakresie doboru sprzętu specjalistycznego
wsparcie w zakresie współpracy z nauczycielami

tel. 62 503 25 44

www.scwewkalisz.pl
scwew@sps19.kalisz.pl

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 19
ul. Budowlanych 2, 62-800 Kalisz

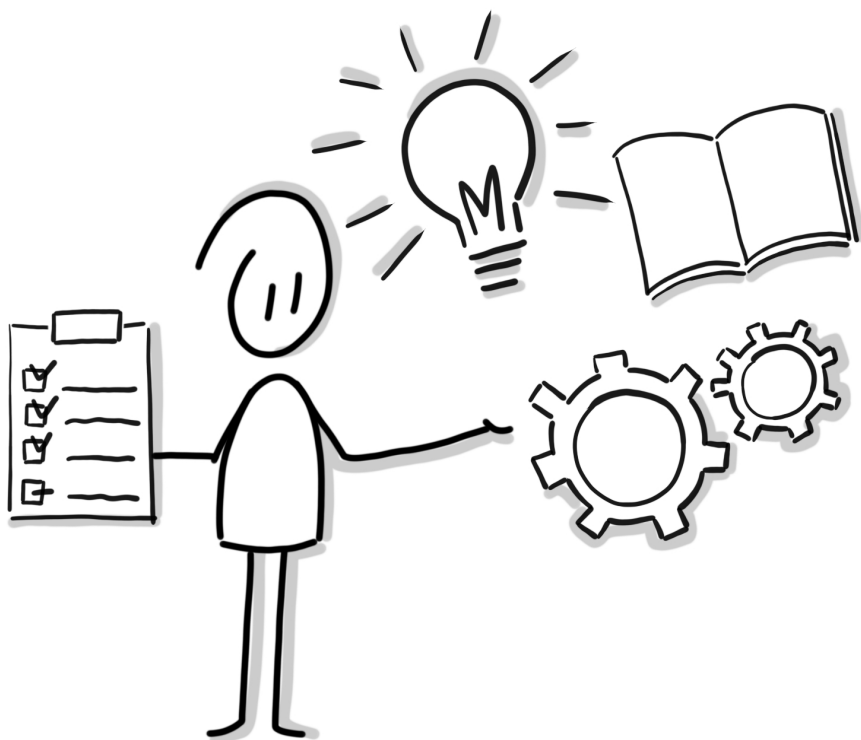
Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

SCWEW W KALISZU – DOBRE PRAKTYKI

SYLWIA BARANOWSKA

Edukacja włączająca w Polsce staje się coraz ważniejszym elementem polityki oświatowej. Jej celem jest zapewnienie wszystkim uczniom, niezależnie od potrzeb edukacyjnych czy rozwojowych, możliwości pełnego uczestnictwa w życiu edukacyjnym i społecznym szkoły. Jednym z kluczowych narzędzi wdrażania tej idei są Specjalistyczne Centra Wspierające Edukację Włączającą (SCWEW), które mają wspomagać szkoły i przedszkola w organizowaniu wsparcia dla uczniów w grupie zróżnicowanej w placówce ogólnodostępnej.

Idea SCWEW powstała w odpowiedzi na rosnące wymagania związane z edukacją włączającą – podejściem zakładającym, że szkoła powinna być dostępna i przyjazna dla wszystkich uczniów, w tym także tych ze specjalnymi i zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi. W modelu tym kluczowe są zasady indywidualizacji nauczania, uniwersalnego projektowania nauki oraz szerokiego wsparcia specjalistycznego. Głównym celem centrów jest wzmocnienie kompetencji szkół ogólnodostępnych w zakresie pracy z uczniami o zróżnicowanych potrzebach – zarówno z niepełnosprawnościami, jak i innymi trudnościami edukacyjnymi czy rozwojowymi. SCWEW oferują wsparcie merytoryczne, doradcze i praktyczne – począwszy od konsultacji dla nauczycieli i rodziców, przez szkolenia specjalistyczne, aż po pomoc w adaptacji materiałów dydaktycznych i wyposażenia w pomoce dydaktyczne. Dzięki temu szkoła ogólnodostępna zyskuje realne narzędzia do skutecznego wdrażania zasad edukacji włączającej.

Pilotaż programu

Pierwsze SCWEW zostały uruchomione w ramach pilotażowego wdrożenia modelu SCWEW jeszcze w 2021 r. W pilotażu wzięły udział 23 placówki specjalne w całej Polsce, które realizowały zadania SCWEW wdrażając model działania centrów i testując mechanizmy współpracy z przedszkolami i szkołami ogólnodostępnymi. Wśród 23 powołanych SCWEW był także jedyny w Wielkopolsce SCWEW w Kaliszu. Efekty pilotażu posłużyły do opracowania rekomendacji i założeń do szerszego wdrożenia oraz przygotowania rozwiązań organizacyjno-prawnych, które wzmocnią system wsparcia edukacji włączającej w kraju.

Budowa skoordynowanego systemu pomocy specjalistycznej opartego na Specjalistycznych Centrach Wspierających Edukację Włączającą.

Po fazie pilotażowej projekt SCWEW został rozszerzony o kolejne działania mające na celu budowę skoordynowanego systemu pomocy

specjalistycznej w edukacji. W ramach tego projektu planowane jest utworzenie sieci 285 SCWEW w całej Polsce, które będą działały jako stała infrastruktura wspierająca szkoły i przedszkola. Nabór do projektu rozpoczął się w styczniu 2025 r., już nabór konkursowy zakończył ponownym powołaniem SCWEW w Kaliszu. Prezydent Miasta Kalisza, podobnie jak w pilotażu sędował realizację zadania Szkole Podstawowej Specjalnej nr 19 w Kaliszu. Nowy projekt grantowy finansowany jest ze środków Unii Europejskiej – wartość Projektu wynosi 718 851,00 zł, gdzie wysokość wkładu z Funduszy Europejskich wynosi 593 195,85 zł.

Znaczenie w kontekście wspomagania placówek ogólnodostępnych

SCWEW pełnią łącznikową rolę między szkołami ogólnodostępnymi a zasobami szkół specjalnych. Wsparcie tych centrów ma kluczowe znaczenie dla funkcjonowania edukacji włączającej na poziomie lokalnym – w szczególności zapewnia:

- systemowe wsparcie dla nauczycieli i specjalistów w pracy z uczniami o różnorodnych potrzebach,
- dostęp do wiedzy i zasobów specjalistycznych, których szkoły mogą nie mieć we własnym zakresie,
- praktyczną pomoc w adaptacji środowiska edukacyjnego,
- integrację działań z innymi lokalnymi instytucjami, takimi jak poradnie psychologiczno-pedagogiczne czy ośrodki doskonalenia nauczycieli.

SCWEW w Kaliszu

Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą w Kaliszu (SCWEW) stanowi istotny element lokalnego systemu wsparcia edukacji włączającej. Jako centrum funkcjonujące w oparciu o potencjał placówki specjalnej, kaliskie SCWEW realizuje założenia ogólnopolskiego modelu wsparcia szkół i przedszkoli ogólnodostępnych, odpowiadając jednocześnie na konkretne potrzeby środowiska lokalnego –

głównie nauczycieli oraz rodziców uczniów. Kaliski SCWEW tworzy zespół doświadczonych specjalistów: lider projektu Sylwia Baranowska oraz eksperci Joanna Różycka, Marlena Grajek, Agata Magdzicka i Magdalena Majchrzak. To praktycy, którzy łączą wiedzę teoretyczną z wieloletnim doświadczeniem w pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Ich wsparcie ma charakter długofalowy i praktyczny – obejmuje doradztwo, współpracę z nauczycielami, a także koordynację działań z instytucjami wspierającymi edukację. Zespół SCWEW pracuje w ścisłej współpracy, planując działania w oparciu o diagnozę potrzeb zgłaszanych przez szkoły i przedszkola. Kluczowe znaczenie ma tu wymiana doświadczeń, wspólne konsultacje przypadków oraz elastyczne dostosowywanie form wsparcia do realnych warunków funkcjonowania placówek ogólnodostępnych.

Istotnym ogniwem w funkcjonowaniu kaliskiego SCWEW są koordynatorzy działań, którzy odpowiadają za spójność i skuteczność podejmowanych inicjatyw. Pełnią również funkcję łącznika pomiędzy SCWEW a środowiskiem lokalnym, dbając o przepływ informacji, terminowość działań oraz ich zgodność z założeniami projektu edukacji włączającej.

Placówki współpracujące z kaliskim SCWEW

Kaliskie SCWEW ma pod opieką pięć placówek projektowych: wśród nich jest przedszkole, trzy szkoły podstawowe oraz jedna szkoła ponadpodstawowa. Współpraca z placówkami ma charakter partnerski i długofalowy. Placówki korzystające ze wsparcia SCWEW otrzymują pomoc dostosowaną do swoich potrzeb, możliwości organizacyjnych oraz specyfiki środowiska uczniowskiego. W ramach współpracy z placówkami ogólnodostępnymi kaliskie SCWEW oferuje m.in. :

- konsultacje specjalistyczne dla nauczycieli, wychowawców i specjalistów szkolnych,
- doradztwo dla dyrektorów w zakresie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej,

- wsparcie w dostosowywaniu metod i form pracy do potrzeb uczniów,
- pomoc w doborze i wykorzystaniu specjalistycznych pomocy dydaktycznych,
- wypożyczanie sprzętu i materiałów wspierających proces nauczania,
- konsultacje dla rodziców uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Szczególny nacisk kładziony jest na wzmacnianie kompetencji nauczycieli szkół ogólnodostępnych tak, aby wsparcie ucznia mogło być realizowane jak najbliżej jego naturalnego środowiska edukacyjnego.

Projekt SCWEW opiera się również na szerokiej współpracy z instytucjami edukacyjnymi i wspierającymi takimi jak Wydział Pedagogiczno-Artystyczny w Kaliszu, UAM w Poznaniu, Kuratorium Oświaty w Poznaniu, Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Kaliszu, Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Opatówku, Książnica Pedagogiczna im. Alfonsa Parczewskiego nr 19 w Kaliszu.

Znaczenie SCWEW dla lokalnej edukacji włączającej

Z perspektywy kaliskiego SCWEW edukacja włączająca nie jest jedynie koncepcją teoretyczną, lecz procesem wymagającym realnego wsparcia, współpracy i systemowych rozwiązań. Funkcjonowanie centrum pozwala na:

- lepsze przygotowanie placówek ogólnodostępnych do pracy z uczniami o zróżnicowanych potrzebach,
- zwiększenie dostępności specjalistycznego wsparcia w środowisku lokalnym,
- budowanie sieci współpracy pomiędzy szkołami, specjalistami i instytucjami,
- wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa nauczycieli, rodziców i uczniów.

Kierując się potrzebą placówek ogólnodostępnych Kaliskie SCWEW stanowi przykład praktycznego wykorzystania potencjału placówki specjalnej na rzecz całego lokalnego systemu oświaty, realnie wspierając rozwój edukacji włączającej.

NETOGRAFIA

1. Specjalistyczne Centra Wspierające Edukację Włączającą – rusza pilotażowy program, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Portal Gov.pl, 03.12.2021.
2. Specjalistyczne Centra Wspierania Edukacji Włączającej, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Portal Gov.pl, 23.02.2021.
3. Rekordowe środki na wsparcie psychologiczne i pedagogiczne w szkołach, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Portal Gov.pl, aktualizacja.
4. www.scwewkalisz.pl

SYLWIA BARANOWSKA

Oligofrenopedagog, specjalista z zakresu wspierania edukacji rozwoju uczniów w spektrum, terapeuta Biofeedback, lider SCWEW w Kaliszu, ekspert OWiT w Kaliszu, dyrektor Szkoły Podstawowej Specjalnej nr 19 w Kaliszu.

ROLA SPECJALISTYCZNEGO CENTRUM WSPIERAJĄCEGO EDUKACJĘ WŁĄCZAJĄCĄ W ROZWIJANIU KOMPETENCJI NAUCZYCIELI W ZAKRESIE OCENY FUNKCJONALNEJ

JOANNA RÓŻYCKA

Edukacja włączająca na dobre weszła do polskiego systemu oświaty w momencie, gdy Polska ratyfikowała Konwencję o Prawach Osób z Niepełnosprawnościami. Jej głównym założeniem jest to, aby każde dziecko – niezależnie od trudności, możliwości czy potrzeb edukacyjnych – mogło aktywnie uczestniczyć w życiu szkoły i procesie uczenia się. Kluczową rolę w realizacji tego założenia odgrywają nauczyciele. To właśnie oni muszą być przygotowani do pracy z bardzo zróżnicowaną grupą uczniów i posiadać odpowiednie umiejętności diagnostyczne, metodyczne oraz refleksyjne zamiast skupiać się na testowaniu. Jednym z ważniejszych elementów tych kompetencji jest umiejętność prowadzenia oceny funkcjonalnej ucznia. W tym obszarze szczególnie istotne jest wsparcie, jakie oferuje Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą (SCWEW).

Ocena funkcjonalna to całościowe spojrzenie na to, jak uczeń funkcjonuje w szkole i poza nią. Nie skupia się wyłącznie na trudnościach czy brakach, ale przede wszystkim na mocnych stronach dziecka, jego możliwościach oraz barierach środowiskowych, które mogą utrudniać naukę i uczestnictwo w życiu szkoły. Dla nauczyciela oznacza to odejście od wyłącznie testowania wiedzy na rzecz uważnej obserwacji, analizy sytuacji ucznia oraz współpracy z innymi osobami – rodzicami i specjalistami. Rozporządzenia MEN z 2017 r. dotyczące pomocy psychologiczno-pedagogicznej jasno wskazują, że do zadań nauczyciela należy rozpoznawanie potrzeb i możliwości ucznia, jego mocnych i słabszych stron oraz zainteresowań, a także poszukiwanie skutecznych sposobów wspierania procesu uczenia się. Dobrze przeprowadzona ocena funkcjonalna staje się więc punktem wyjścia do planowania indywidualnego wsparcia, doboru odpowiednich metod pracy oraz monitorowania postępów dziecka. To droga do tworzenia szansy na aktywność i kreatywność każdego dziecka. Wymaga to jednak wiedzy i praktycznych umiejętności, których nie zawsze udaje się w pełni zdobyć na etapie studiów nauczycielskich. To pokazuje, jak bardzo potrzebne jest systemowe wsparcie dla nauczycieli.

Ocena funkcjonowania ucznia opiera się na obserwacjach prowadzonych w różnych sytuacjach, rozmowach z rodzicami, współpracy z innymi nauczycielami oraz specjalistami. Nie powinna ograniczać się jedynie do sprawdzania umiejętności szkolnych czy poznawczych, ale uwzględniać również sferę emocjonalną, społeczną i funkcjonowanie dziecka w codziennym środowisku szkolnym. Taka ocena daje nam szansę na rozpoznanie zasobów i potrzeb każdego dziecka/ucznia. Diagnoza oparta na ocenie funkcjonalnej jest procesem, jest współpracą osób, które towarzyszą dziecku w rozwoju.

Ministerstwo Edukacji Narodowej zapowiada, że w najbliższym roku szkolnym do przedszkoli i szkół zostaną wprowadzone nowe narzędzia służące ocenie funkcjonowania

dzieci i uczniów, takie jak Skринing Rozwoju Małego Dziecka, Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej, czy testy Objawy-Kompetencje-Cechy, Kompleksowa Analiza procesów Poznawczych (narzędzia dostępne na <https://wsparcie.gov.pl/>) Mają one pomóc nauczycielom, specjalistom w lepszym planowaniu indywidualnego wsparcia oraz tworzeniu środowiska edukacyjnego dostosowanego do realnych możliwości i potrzeb ucznia.

SCWEW pełni rolę zaplecza merytorycznego i organizacyjnego dla przedszkoli, szkół oraz nauczycieli i specjalistów. Jego zadaniem jest zapewnienie dostępu do aktualnej wiedzy i nowoczesnych narzędzi diagnostycznych. Centrum działa jako przestrzeń współpracy – tworzą je nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących, pedagodzy specjaliści, psycholodzy, logopedzi, terapeuti, doradcy zawodowi i metodyczni. Dzięki temu możliwe jest spojrzenie na ucznia w sposób całościowy i wieloaspektowy. Taka współpraca pozwala nauczycielom lepiej rozumieć złożone procesy rozwojowe i właściwie interpretować wyniki oceny funkcjonalnej. Co ważne, nauczyciel nie zostaje sam z trudnymi decyzjami, ale może skorzystać z doświadczenia i wiedzy zespołu specjalistów.

Jedną z najważniejszych form wsparcia oferowanych przez SCWEW są konsultacje oraz warsztaty poświęcone ocenie funkcjonalnej. Mają one przede wszystkim charakter praktyczny i odnoszą się do rzeczywistych sytuacji szkolnych. Nauczyciele uczą się, jak planować ocenę funkcjonowania ucznia, jakie narzędzia warto stosować, jak dokumentować obserwacje oraz w jaki sposób wykorzystywać zebrane informacje w codziennej pracy dydaktycznej. Duże znaczenie ma również indywidualne doradztwo oraz lekcje modelowe. Specjaliści SCWEW mogą wspierać nauczycieli w analizie konkretnych przypadków uczniów, pomagać w wyciąganiu wniosków i planowaniu działań wspierających. Takie formy współpracy sprzyjają budowaniu pewności siebie w pracy zawodowej oraz rozwijaniu refleksyjnego podejścia do

nauczania. Uzupełnieniem tych działań są superwizje pedagogiczne, które pomagają nauczycielom spojrzeć na swoją pracę z dystansu i doskonalić ją w oparciu o realne doświadczenia.

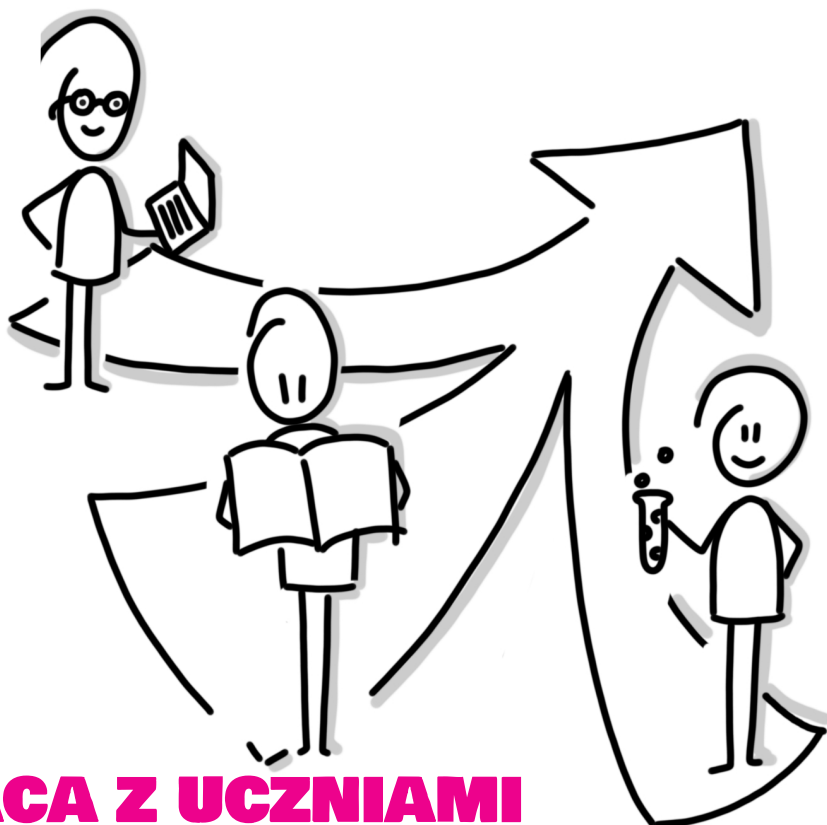
SCWEW stwarza również możliwość uczenia się poprzez wymianę doświadczeń. Organizuje sieci współpracy, zespoły samokształceniowe oraz spotkania nauczycieli z różnych szkół. Dzięki temu pedagodzy mogą dzielić się swoimi doświadczeniami, wspólnie analizować trudne sytuacje i lepiej rozumieć znaczenie oceny funkcjonalnej w codziennej pracy z uczniem. Takie działania pomagają spojrzeć na dziecko w sposób całościowy oraz dostrzec, jak duży wpływ na jego funkcjonowanie ma środowisko szkolne. W tym procesie SCWEW pełni rolę koordynatora i inspiratora, dbając o wysoki poziom merytoryczny podejmowanych działań. Szczególnie wartościowe są formy doskonalenia oparte na analizie studiów przypadków oraz pracy na konkretnych przykładach zaczerpniętych z praktyki szkolnej. Dzięki nim nauczyciele mogą od razu przełożyć zdobytą wiedzę na swoje codzienne działania.

BIBLIOGRAFIA

1. I. Chrzanowska, *Edukacja włączająca. Wyzwania i perspektywy*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2019.
2. E. Domagała-Zyśk, (red.). *Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole ogólnodostępnej*. Lublin: Wydawnictwo KUL 2020.
3. C. Kurkowski, G. Szumski, *Ocena funkcjonalna jako podstawa planowania wsparcia w edukacji włączającej*. *Edukacja*, 4 (147), 45-58. 2018.
4. Ministerstwo Edukacji i Nauki – *Model edukacji włączającej* <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka>.
5. Ośrodek Rozwoju Edukacji – materiały dotyczące edukacji włączającej i oceny funkcjonalnej <https://www.ore.edu.pl>
6. Instytut Badań Edukacyjnych – publikacje i raporty dotyczące diagnozy i wsparcia uczniów <https://ibe.edu.pl>.

JOANNA RÓŻYCKA

Ekspert Specjalistycznego Centrum Wspierającego Edukację Włączającą – SCWEW, ekspert merytoryczny Ośrodka Wsparcia i Testów – OWiT, wicedyrektor, nauczyciel matematyki, nauczyciel zajęć rewalidacyjnych w Szkole Podstawowej Specjalnej nr 19 w Kaliszu. Oligofrenopeda, logopeda, terapeuta osób w spektrum, terapeuta SI, terapeuta TUS, terapeuta met. Tomatisa, terapeuta met. biofeedback nauczyciel wczesnego wspomagania rozwoju dziecka i wsparcia rodziny – nowy model WWRDiWR, certyfikowany specjalista AAC, certyfikowany specjalista ETR, ekspert ds. awansu zawodowego.

PRACA Z UCZNIAMI W ZRÓŻNICOWANEJ KLASIE. JAK UCZYĆ, BY KAŻDY MIAŁ DOSTĘP DO UCZENIA SIĘ?

MARLENA GRAJEK

Temat pracy w klasie zróżnicowanej powraca w rozmowach nauczycieli wyjątkowo często, zwłaszcza wtedy, gdy poszukują rozwiązań możliwych do wdrożenia „od jutra”, bez konieczności tworzenia wielu równoległych ścieżek dydaktycznych. Równie wyraźnie widać to podczas konsultacji prowadzonych z udziałem ekspertów Specjalistycznego Centrum Wspierającego Edukację Włączającą (SCWEW), gdzie codzienne doświadczenia nauczycieli spotykają się z refleksją nad tym, jak projektować uczenie się w sposób dostępny dla możliwie szerokiego grona uczniów.

Współczesna szkoła to miejsce, gdzie różnorodność jest normą, a nie wyjątkiem. W jednej klasie spotykają się uczniowie o odmiennych zasobach poznawczych, tempie pracy, poziomie samodzielności, kompetencjach językowych czy możliwościach regulowania emocji. Obok uczniów z opinią lub orzeczeniem są także dzieci bez formalnej diagnozy, które jednak z uwagi na specyficzne trudności, doświadczenia kryzysowe bądź sytuację środowiskową potrzebują przemyślanych form wsparcia. W takim kontekście pytanie o dostęp do uczenia się nie dotyczy „dodatkowych działań” wobec wybranych osób, lecz staje się pytaniem o jakość projektowania lekcji jako całości.

Nauczyciel między odpowiedzialnością a realiami pracy

W klasie zróżnicowanej rola nauczyciela jest szczególnie złożona. Nie ogranicza się do przekazywania treści, lecz obejmuje tworzenie warunków, w których uczenie się może być możliwe: organizowanie przestrzeni, porządkowanie informacji, budowanie przewidywalności oraz dobór strategii, które pozwalają uczniom realizować wspólny cel różnymi drogami. W praktyce oznacza to konieczność stałego balansowania między wymaganiami podstawy programowej a realnymi możliwościami uczniów.

Warto równocześnie uwzględnić kontekst organizacyjny: liczne klasy, ograniczony czas na indywidualną informację zwrotną, wysoki poziom bodźców oraz konieczność reagowania na wiele potrzeb jednocześnie. W tych warunkach szczególnego znaczenia nabierają rozwiązania porządkujące proces uczenia się: jasne cele, krótkie etapy pracy, stałe procedury, czytelne kryteria sukcesu i narzędzia wspierające samodzielność. Nie są one „dodatkiem metodycznym”, ale elementem, który często decyduje o tym, czy uczeń będzie w stanie podjąć zadanie i doprowadzić je do końca.

Uniwersalne projektowanie uczenia się (UDL) jako rama myślenia o dostępności

W dyskusjach o edukacji dostępnej coraz częściej pojawia się koncepcja UDL (Universal Design for Learning), czyli uniwersalnego projektowania uczenia się. Punkt wyjścia jest prosty: skoro różnorodność jest normą, to projektowanie lekcji powinno minimalizować bariery już na etapie planowania, zamiast reagować dopiero wtedy, gdy trudność staje się widoczna.

UDL nie znosi potrzeby indywidualnych dostosowań, szczególnie tam, gdzie wynikają one z orzeczeń lub specyficznych trudności. Proponuje jednak inne rozłożenie akcentów: najpierw tworzymy „bazową” wersję lekcji, możliwie otwartą i elastyczną, a dopiero w razie potrzeby wprowadzamy rozwiązania dodatkowe.

W praktyce UDL opiera się na trzech obszarach:

- różnicowaniu sposobów angażowania uczniów: motywacja, adekwatny poziom wyzwania, możliwość wyboru, poczucie sensu,
- różnicowaniu sposobów prezentowania treści: tekst, obraz, słowo, przykład, działanie, modelowanie,
- różnicowaniu sposobów sprawdzania efektów uczenia się: uczeń może pokazać, co potrafi, na różne sposoby.

Zamiast przygotowywać osobną „wersję lekcji” dla wybranych uczniów, projektujemy aktywności tak, aby były elastyczne i zawierały opcje wsparcia i rozszerzenia. To rozwiązanie zmniejsza napięcie w klasie, oszczędza czas nauczyciela i zwiększa samodzielność uczniów.

Jedna lekcja, wspólny cel, różne drogi dojścia

W zróżnicowanej grupie najważniejsze jest nie to, aby wszyscy robili dokładnie to samo w tym samym tempie, ale aby wszyscy pracowali nad tym samym celem edukacyjnym, dostosowując formę i sposób działania.

Przykłady sprawdzonych rozwiązań:

- stacje zadaniowe, umożliwiające pracę w różnych formach i na różnych poziomach trudności (czytanie z pytaniami, działanie na materiale, zadanie w parach, praca z narzędziem cyfrowym),
- praca w parach i tutoring rówieśniczy, pod warunkiem, że role są jasno określone (np. „czytam – zaznaczam”, „pytam – podsumowuję”). Wtedy współpraca nie oznacza wyręczenia,
- scaffolding („rusztowanie” dydaktyczne), czyli stopniowanie wsparcia. Uczniowie mogą korzystać z organizatorów graficznych, banku słów, ram odpowiedzi, checklisty kroków, a także przykładów i antyprzykładów,
- zadania pogłębiające dla uczniów pracujących szybciej, np. mini-badanie, dodatkowy przykład, wyjaśnienie „dlaczego”, stworzenie krótkiej instrukcji dla innych.

Ważnym elementem jest także struktura lekcji: jasny plan, krótkie etapy, przewidywalność, widoczne kryteria sukcesu („Po czym poznam, że zrobiłem dobrze?”). Dla wielu uczniów to właśnie brak struktury jest największą barierą, a nie sam temat.

Narzędzia i technologie jako warunek sensownego wdrożenia

Dobór pomocy i technologii powinien odpowiadać na konkretne trudności ucznia. Sprzęt ma usuwać barierę i wspierać samodzielność, a nie odciągać uwagę od celu uczenia się. W praktyce często wystarczają rozwiązania „niskiego progu”: minutnik, słuchawki wyciszające, karty procedur, organizer na ławce, podkładka antypoślizgowa, prosta checklista kroków działania czy linijka ułatwiająca śledzenie tekstu.

W innych przypadkach pomocne bywają narzędzia cyfrowe: dyktowanie, czytanie tekstu na głos (TTS), proste aplikacje do planowania, nagrywanie odpowiedzi zamiast pisanie długich wypowiedzi, powiększanie czcionki, klawiatura zamiast pisma ręcznego. Kluczowe jest jednak jedno: narzędzie musi

być realnie wdrożone, uczeń i nauczyciele powinni wiedzieć, jak z niego korzystać, kiedy i po co. Warto też ustalić jasne zasady, aby używanie sprzętu w klasie nie wywoływało nieporozumień.

Ocenianie: sprawiedliwie, czyli adekwatnie

Sprawiedliwie nie znaczy identycznie. Ocenianie w klasie zróżnicowanej powinno opierać się na jasnych celach i kryteriach sukcesu. Ważne jest rozróżnienie: co sprawdzam (cel) oraz w jakiej formie uczeń to pokaże (droga). Uczeń może wykazać rozumienie tematu poprzez wypowiedź ustną, mapę myśli, krótki projekt, zadanie praktyczne, nagranie, portfolio – zależnie od swoich możliwości oraz barier, z jakimi się mierzy.

W tym kontekście ważne jest ocenianie kształtujące: konkretna informacja zwrotna, wskazanie mocnych stron oraz określenie kolejnego kroku. Dla uczniów z doświadczeniem niepowodzeń szkolnych bywa to czynnik kluczowy dla podtrzymania motywacji i budowania poczucia skuteczności.

Współpraca jako warunek spójności oddziaływań

Praca w grupie zróżnicowanej rzadko bywa działaniem w pojedynkę. Szczególnie wartościowe okazują się regularne, krótkie spotkania zespołu (nauczycieli, specjalistów, nauczyciela współorganizującego kształcenie), skoncentrowane na pytaniach: co działa, co nie działa, jakie strategie warto utrzymać, a co zmodyfikować. Takie podejście sprzyja spójności oddziaływań i ogranicza sytuacje, w których uczeń funkcjonuje w różnych systemach, zależnie od przedmiotu lub osoby prowadzącej.

Równie istotna jest współpraca z rodzicami. Najbardziej efektywna komunikacja opiera się na faktach, strategiach i rozwiązaniach, a nie wyłącznie na trudnościach. Rodzice wnoszą wiedzę o tym, co pomaga dziecku się regulować, jak reaguje na stres oraz jakie ma mocne strony. Wspólne ustalenia (np. rutyny,

sposób pracy w domu, zasady korzystania z technologii) wzmacniają przewidywalność i poczucie bezpieczeństwa ucznia. W efekcie uczeń otrzymuje spójne komunikaty i przewidywalne wsparcie, a nauczyciele zyskują jasność co do wspólnych ustaleń, co zmniejsza liczbę doraźnych interwencji i ułatwia codzienną pracę.

Dostępność jako konsekwencja dobrego projektowania

Praca z grupą zróżnicowaną nie polega na tworzeniu wielu osobnych lekcji, lecz na takim planowaniu, które daje uczniom różne drogi dojścia do celu. Uniwersalne projektowanie, elastyczne metody, sensowny dobór

pomocy i technologii, jasna struktura oraz współpraca z zespołem i rodzicami sprawiają, że klasa staje się bardziej dostępna dla wszystkich.

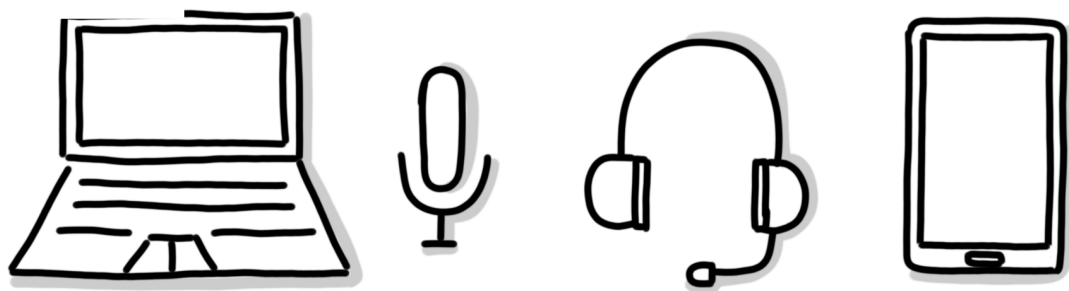
W praktyce często decydują drobne, ale konsekwentnie wprowadzane zmiany: jedno dopracowane kryterium sukcesu, jedna stała procedura, jedna lekcja oparta na stacjach zadaniowych czy jedna checklista, która porządkuje pracę. To właśnie takie rozwiązania powtarzalne i osadzone w codzienności szkoły, najczęściej prowadzą do wzrostu samodzielności i zaangażowania uczniów. Kiedy projektujemy lekcję z myślą o różnorodności, dostępność przestaje być wyzwaniem, a staje się efektem dobrej praktyki.

BIBLIOGRAFIA

1. U. Dernowska, „*Rusztowanie*” w procesie dydaktycznym. *Studium nauczycielskiego scaffoldingu*, Wydawnictwo APS. Warszawa, 2022.
2. M. Bełza-Gajdzica, M. Ciborowski, T. Knopik, E. Nosowicz, J. A. Rodzewicz, *Projektowanie uniwersalne w edukacji. Poradnik dla nauczycieli i nauczycielek*, Instytut Badań Edukacyjnych. Warszawa, 2024.
3. P. Plichta, M. Bełza-Gajdzica, A. Pilch, M. Zima-Parjaszewska, *Standard dostępności projektowania e-materiałów* (PDF), Instytut Badań Edukacyjnych. Warszawa, 2024.
4. D. Pintal, *Ocenianie kształtujące. Od koncepcji do praktycznej realizacji w klasie zróżnicowanej* (PDF), Ośrodek Rozwoju Edukacji. Warszawa, 2022.
5. K. Szczepkowska, *Jak skutecznie realizować proces kształcenia w klasie zróżnicowanej – rozwiązania praktyczne* (PDF), Ośrodek Rozwoju Edukacji. Warszawa, 2020.

MARLENA GRAJEK

Ekspert Specjalistycznego Centrum Wspierającego Edukację Włączającą (SCWEW) oraz ekspert Ośrodka Wsparcia i Testów (OWiT). Nauczyciel w Szkole Podstawowej Specjalnej nr 19 w Kaliszu. Pedagog specjalny, pedagog szkolny, doradca zawodowy, diagnosta i terapeuta pedagogiczny. Wychowawca w zespole edukacyjno-terapeutycznym. Terapeuta metody Warnkego, trener Biofeedback, mediator szkolny, trener TUS (Trening Umiejętności Społecznych) dla dzieci i młodzieży.

WYPOŻYCZALNIA SCWEW – WSPARCIE EDUKACJI WŁĄCZAJĄCEJ W PRAKTYCE

AGATA MAGDZICKA, MAGDALENA MAJCHRZAK

Według raportu WHO i UNICEF¹ ponad 2,5 miliarda osób potrzebuje co najmniej jednego sprzętu wspomagającego – od wózków inwalidzkich i aparatów słuchowych po specjalistyczne aplikacje wspierające komunikację oraz procesy poznawcze. Jednocześnie niemal miliard osób pozostaje pozbawiony dostępu do tych rozwiązań, przy czym w krajach o niskich i średnich dochodach dostępność technologii wspomagających sięga zaledwie kilku procent realnych potrzeb. Ów dostęp ma szczególne znaczenie w przypadku dzieci z niepełnosprawnościami. Nierzadko jest on pierwszym krokiem do rozwoju, uczestnictwa w procesie edukacji, życiu społecznym i obywatelskim oraz przygotowania do przyszłego zatrudnienia. Jednocześnie potrzeby dzieci zmieniają się wraz z ich rozwojem, co podkreśla konieczność regularnego dostosowywania lub wymiany poszczególnych rozwiązań i metod dydaktycznych. Zyskują na tym nie tylko dzieci, ale także ich rodziny – poprzez wzrost samodzielności i realne wzmocnienie idei edukacji oraz życia włączającego².

W dobie reformy edukacyjnej 2026, polski system oświaty stawia na pełną inkluzywność. Kluczowym ogniwem tej transformacji są Specjalistyczne Centra Wspierające Edukację Włączającą (SCWEW). Ich misją jest transfer wiedzy i zasobów ze szkół specjalnych do szkół ogólnodostępnych, aby każde dziecko – niezależnie od stopnia sprawności – mogło uczyć się w swoim lokalnym środowisku³.

Zgodnie z aktualnymi wytycznymi Ministerstwa Edukacji Narodowej na rok 2026, SCWEW staje się niezbędnym wsparciem w realizacji nowej podstawy programowej. Reforma kładzie nacisk na indywidualizację procesu kształcenia, dobrostan psychiczny ucznia, zapewnienie dostępności cyfrowej i architektonicznej (zgodnie ze standardami Dostępna Szkoła)⁴.

SCWEW to „most” łączący dwa wcześniej odrębne światy: edukację specjalną i masową. Dzięki takiemu podejściu, w 2026 r. polska szkoła staje się miejscem realnie dostępnym, w którym profesjonalna pomoc specjalistyczna podąża za uczniem, a nie zmusza go do zmiany środowiska⁵.

Jednym z kluczowych obszarów działalności SCWEW jest wypożyczalnia specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych – modelowe rozwiązanie oferujące szkołom i przedszkolom dostęp do nowoczesnych narzędzi technologicznych bez konieczności ich zakupu. To rozwiązanie ma szczególne znaczenie w kontekście edukacji włączającej, albowiem dostęp do technologii asystujących bywa decydujący dla ich pełnego uczestnictwa w zajęciach lekcyjnych.

Oferta wypożyczalni obejmuje m.in.:

- sprzęt multimedialny wspierający różnorodne formy nauki,
- urządzenia wspomagające komunikację (np. technologie asystujące),
- drukarki 3D do projektowania dydaktycznego,
- narzędzia rzeczywistości wirtualnej i rozszerzonej, które mogą wspierać sensoryczne doświadczenia i angażujące formy pracy z uczniem.

Tak szeroki wachlarz narzędzi pozwala nie tylko usprawnić proces nauczania, ale też testować różne rozwiązania w kontekście indywidualnych potrzeb uczniów i specyfiki danej klasy – zanim szkoła podejmie decyzję o zakupie własnych zasobów.

Wypożyczalnia SCWEW nie jest jedynie zbiorem nowoczesnych pomocy dydaktycznych. To przemyślany model udostępniania zasobów, który umożliwia szkołom i przedszkolom korzystanie z nowoczesnych narzędzi bez konieczności ponoszenia kosztów ich zakupu. Z perspektywy SCWEW wypożyczalnia stanowi przestrzeń współpracy i dialogu, w której potrzeby placówek edukacyjnych spotykają się z rozwiązaniami możliwymi do zastosowania w praktyce.

Z oferty wypożyczalni korzystają szkoły i przedszkola ogólnodostępne, nauczyciele, wychowawcy oraz specjaliści: pedagodzy specjalni, psychologowie, logopedzi i terapeuci. Ostatecznymi beneficjentami działań są uczniowie – zarówno ci posiadający orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, jak i uczniowie wymagający czasowego wsparcia, indywidualizacji pracy lub dostosowania metod nauczania⁶.

Prof. dr hab. Mariola Jaworska wskazuje, że indywidualne traktowanie uczniów jest koniecznością, a nie przywilejem w edukacji w obliczu różnorodności⁷, co szczególnie wyraźnie widoczne jest w pracy z uczniami o odmiennych potrzebach edukacyjnych. Z każdym rokiem dostrzega się coraz więcej zależności w zakresie edukacji, czasem wadliwych, dzięki czemu cały proces ma szansę na coraz bardziej efektywny i owocny przebieg.

Zasoby wypożyczalni SCWEW obejmują sprzęt technologiczny i multimedialny wspierający proces uczenia się oraz rozwój kompetencji poznawczych, społecznych i emocjonalnych uczniów. Są to m.in. tablety i laptopy, specjalistyczne programy edukacyjno-terapeutyczne, drukarka 3D oraz narzędzia rzeczywistości wirtualnej umożliwiające naukę poprzez doświadczenie⁸. Zgodnie z rekomendacjami Europejskiej Agencji

ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, „technologia wspomagająca może znacząco zwiększyć dostępność edukacji, jeśli jest świadomie i celowo wykorzystywana”⁹. W tym ujęciu technologia nie zastępuje nauczyciela, lecz wzmacnia jego działania.

Istotnym elementem zasobów wypożyczalni są także urządzenia wspomagające komunikację i odbiór treści, takie jak mikrofony bezprzewodowe czy sprzęt audio. Ich zastosowanie zwiększa dostępność zajęć dla uczniów z trudnościami w koncentracji, przetwarzaniu słuchowym lub komunikacji, co sprzyja pełniejszemu uczestnictwu w procesie dydaktycznym¹⁰.

Korzystanie z wypożyczalni SCWEW zawsze poprzedzone jest rozpoznaniem potrzeb placówki oraz konsultacją specjalistyczną. Z perspektywy SCWEW kluczowe znaczenie ma celowość udostępnianego sprzętu oraz wsparcie nauczycieli w jego wykorzystaniu. Wypożyczaniu często towarzyszą wskazówki metodyczne oraz bieżące doradztwo¹¹, co zwiększa skuteczność podejmowanych działań.

Zadanie eksperta to m.in. instruktaż i doradztwo dla nauczycieli i specjalistów dla ucznia i rodzica w doborze sprzętu. Instruktaż i doradztwo odbywa się w wypożyczalni lub szkole, która objęta jest wsparciem. Eksperci systematycznie monitorują stan techniczny sprzętu, technologii asystujących i pomocy dydaktycznych, sposób ich wykorzystania. Eksperci aktywnie uczestniczą w mapowaniu zasobów wypożyczalni oraz współpracują z koordynatorami placówek objętych wsparciem projektowym.

Sprzęt wypożyczalni przeznaczony jest dla uczniów o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych, w szczególności dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami, uczniów ze spektrum autyzmu, ADHD, trudnościami w uczeniu się oraz problemami emocjonalnymi¹². Jednocześnie wypożyczalnia umożliwia szybkie reagowanie w sytuacjach, gdy uczeń czasowo potrzebuje wsparcia¹³.

Funkcjonowanie wypożyczalni SCWEW przynosi wymierne korzyści całemu środowisku szkolnemu. Szkoły zyskują możliwość testowania rozwiązań przed ich oficjalnym zakupem, nauczyciele rozwijają kompetencje zawodowe, a uczniowie otrzymują wsparcie dostosowane do swoich możliwości¹⁴. Wartością dodaną wypożyczalni jest jej elastyczność oraz możliwość wykorzystania sprzętu podczas zajęć dydaktycznych, terapeutycznych i wychowawczych¹⁵.

Z perspektywy Specjalistycznego Centrum Wspierającego Edukację Włączającą wypożyczalnia sprzętu stanowi jedno z kluczowych narzędzi realizacji idei edukacji włączającej. Jej funkcjonowanie potwierdza, że – jak wskazuje ORE – „skuteczne wsparcie szkoły wymaga połączenia zasobów, kompetencji i współpracy”¹⁶. Wypożyczalnia SCWEW jest trwałym elementem systemu edukacji, który coraz wyraźniej dostrzega znaczenie indywidualnych potrzeb i potencjału każdego ucznia¹⁷.

Działalność Specjalistycznego Centrum Wspierającego Edukację Włączającą stanowi istotny element systemowych zmian w polskiej edukacji. SCWEW nie tylko odpowiada na realne potrzeby szkół i nauczycieli, lecz także wzmacnia ideę równego dostępu do edukacji wysokiej jakości dla wszystkich uczniów – niezależnie od ich możliwości, ograniczeń czy indywidualnych wyzwań rozwojowych. Dzięki współpracy specjalistów, dyrektorów, nauczycieli oraz instytucji wspierających, centrum staje się przestrzenią dialogu, rozwoju kompetencji i realnej zmiany praktyki edukacyjnej.

Ranga SCWEW wynika z jego kompleksowego podejścia do edukacji włączającej, opartego na partnerstwie, profesjonalizmie i odpowiedzialności społecznej. To inwestycja nie tylko w system oświaty, ale przede wszystkim w przyszłość dzieci i młodzieży – ich dobrostan, poczucie przynależności oraz szansę na pełne uczestnictwo w życiu szkolnym i społecznym.

PRZYPISY KOŃCOWE

- ¹ UNICEF/WHO, *Global Report on Assistive Technology*, 2022; MDPI, *Inclusive Education: A Systematic Approach*, 2023.
- ² Technologies in Inclusive Education: Solution or Challenge? A Systematic Review
- ³ Ośrodek Rozwoju Edukacji, Materiały projektowe SCWEW: ore.edu.pl/scwew
- ⁴ Ministerstwo Edukacji Narodowej, Kierunki polityki oświatowej państwa na rok szkolny 2025/2026.
- ⁵ Zintegrowana Platforma Edukacyjna, Zasoby dot. edukacji włączającej: zpe.gov.pl.
- ⁶ Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
- ⁷ M. Jaworska (2025). *Indywidualizacja – oczywistość, szansa a może utopia?*
- ⁸ Ośrodek Rozwoju Edukacji, *Rola technologii wspomagających w edukacji włączającej*, Warszawa 2023.
- ⁹ Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, *Edukacja włączająca – polityka i praktyka*, Bruksela 2018.
- ¹⁰ UNESCO, *Inclusive Education: Guidelines for Inclusion*, Paris 2017.
- ¹¹ Ośrodek Rozwoju Edukacji, *Specjalistyczne Centra Wspierające Edukację Włączającą – koncepcja funkcjonowania*, Warszawa 2022.
- ¹² Ministerstwo Edukacji i Nauki, *Edukacja włączająca – założenia i kierunki działań*, Warszawa 2021.
- ¹³ Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
- ¹⁴ UNESCO, *Inclusive Education: Guidelines for Inclusion*, Paris 2017.
- ¹⁵ Ośrodek Rozwoju Edukacji, *Wsparcie szkół ogólnodostępnych w pracy z uczniami ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi*, Warszawa 2023.
- ¹⁶ Ośrodek Rozwoju Edukacji, *Specjalistyczne Centra Wspierające Edukację Włączającą – koncepcja funkcjonowania*, Warszawa 2022.
- ¹⁷ Tamże

BIBLIOGRAFIA ZAŁĄCZNIKOWA

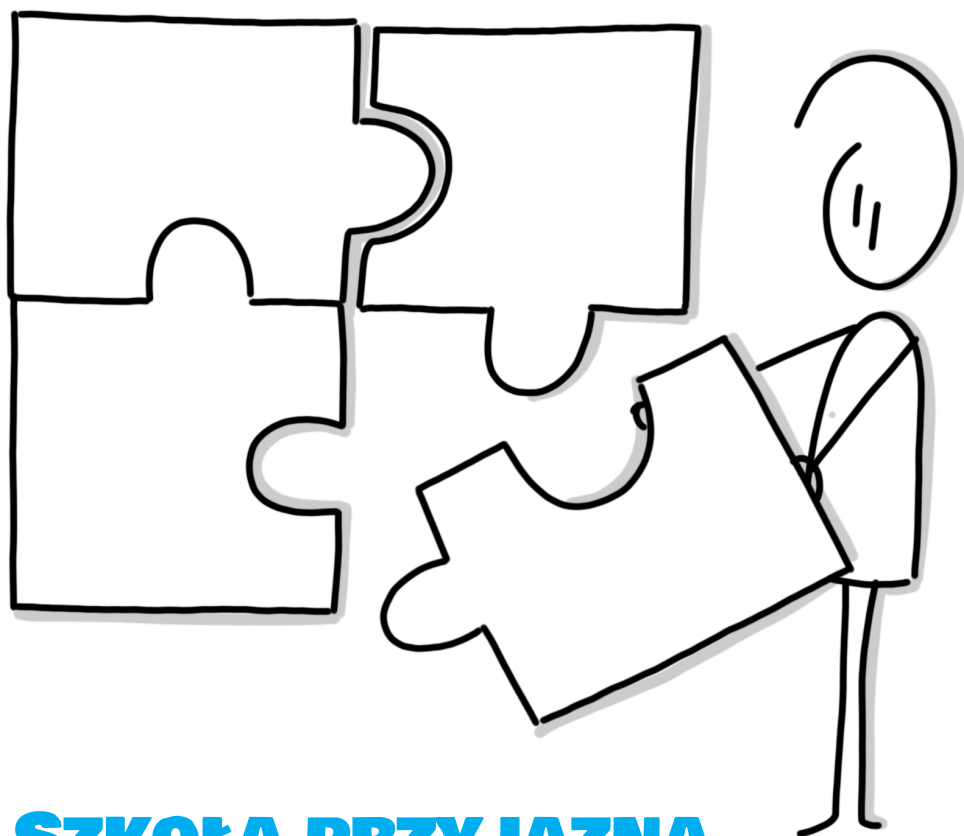
1. *Global Report on Assistive Technology*, UNICEF/WHO, 2022.
2. *Inclusive Education: A Systematic Approach*, MDPI, 2023.
3. *Specjalistyczne Centra Wspierające Edukację Włączającą – koncepcja funkcjonowania*, ORE, 2022.
4. *Rola technologii wspomagających w edukacji włączającej*, ORE, 2023.
5. *Inclusive Education: Guidelines for Inclusion*, UNESCO, 2017.

AGATA MAGDZICKA

Oligofrenopedagog, surdopedagog, tyflopedagog, ekspert SCWEW w Kaliszu, ekspert OWiT w Kaliszu, nauczyciel w Szkole Podstawowej Specjalnej nr 19.

MAGDALENA MAJCHRZAK

Oligofrenopedagog, neurologopeda, ekspert SCWEW w Kaliszu, nauczyciel w Szkole Podstawowej Specjalnej nr 19.

SZKOŁA PRZYJAZNA DLA WSZYSTKICH – EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA W PRAKTYCE

DOROTA SZALENIEC-PLICHTA, IZABELA KUREK, MAGDA SMEKTAŁA

Edukacja, która uwzględnia różnorodność potrzeb uczniów i realnie wspiera szkoły w codziennej pracy, staje się dziś standardem nowoczesnego systemu oświaty. Projekt Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW), realizowany w Kaliszu, pokazuje, jak dzięki skoordynowanym działaniom, współpracy ekspertów i placówek edukacyjnych można skutecznie budować szkołę dostępną, otwartą i przyjazną każdemu uczniowi.

Nowoczesna edukacja zaczyna się od dostępności

Jako koordynator projektu uważam, że edukacja włączająca to nie tylko idea równego dostępu do nauki, ale przede wszystkim praktyczna odpowiedź na zróżnicowane potrzeby uczniów. W szkołach branżowych, takich jak Branżowa Szkoła I Stopnia nr 6 w Kaliszu, uczą się młodzi ludzie o bardzo różnym potencjale edukacyjnym, doświadczeniach szkolnych, możliwościach poznawczych i emocjonalnych. Wielu z nich wymaga indywidualnego podejścia, dodatkowego wsparcia specjalistycznego, a także dostosowania metod i form pracy do swoich możliwości. Projekt SCWEW doskonale odpowiada na te potrzeby, oferując kompleksowe, systemowe wsparcie, które wzmacnia szkołę w codziennej pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej. Dzięki temu edukacja włączająca w Branżowej Szkole I Stopnia nr 6 przestaje być wyłącznie deklaracją, a staje się realnym działaniem.

Od kilku lat, jako dyrektor Szkoły Podstawowej nr 4 im. Marii Dąbrowskiej w Kaliszu, obserwuję systematyczny wzrost liczby dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Udział szkoły w projekcie pozwala na właściwe ukierunkowanie działań związanych z wdrażaniem edukacji włączającej, zgodnie z którą każdy uczeń niezależnie od potrzeb, możliwości czy niepełnosprawności ma warunki do nauki i rozwoju. Jako koordynator mogę śmiało stwierdzić, że współpraca w ramach SCWEW, daje szkole wiele korzyści – zarówno edukacyjnych, społecznych oraz organizacyjnych. Korzyści dla całej społeczności szkolnej, to budowanie kultury akceptacji i szacunku – uczniowie uczą się różnorodności, empatii i współpracy. Mniej wykluczenia, więcej poczucia bezpieczeństwa i przynależności, co sprzyja tworzeniu lepszego klimatu szkoły. Rozwijanie kompetencji społecznych wszystkich uczniów, to kolejna korzyść dla całej szkolnej społeczności związana z uczestnictwem w SCWEW.

Udział w projekcie daje także wielkie możliwości rozwojowi edukacji włączającej w Przedszkolu nr 12 im. Koszałka Opalka w Kaliszu. Zdaniem koordynatora to przedsięwzięcie pozwala placówce oferować dzieciom edukację dostosowaną do ich potrzeb, a nauczycielom – możliwość rozwijania swoich umiejętności. Dzięki temu każde dziecko, niezależnie od swoich predyspozycji, może czuć się zauważone, bezpieczne i zmotywowane do nauki.

Kompetentna kadra – rozwój i współpraca w codziennej praktyce

Dla mnie, jako koordynatora i dyrektora szkoły, jednym z filarów projektu SCWEW jest kompleksowe wsparcie dla nauczycieli oraz kadry zarządzającej. Współczesna szkoła wymaga od pedagogów nieustannego rozwoju kompetencji, szczególnie w obszarze pracy z klasą o zróżnicowanych potrzebach. SCWEW odpowiada na te wyzwania, oferując wsparcie „szyte na miarę” – bezpośrednio w szkole, z uwzględnieniem jej specyfiki i realnych możliwości. W ramach projektu realizowane są szkolenia, warsztaty, konsultacje eksperckie, superwizje oraz lekcje modelowe. Obejmują one nauczycieli, dyrekcję, pracowników niepedagogicznych, a także rodziców i opiekunów prawnych. Dzięki temu szkoła buduje wspólny język wokół edukacji włączającej i wzmacnia kulturę współpracy.

Korzyści dla nauczycieli Szkoły Podstawowej nr 4, to przede wszystkim podnoszenie kompetencji zawodowych, lepsza współpraca ze specjalistami, poczucie sensu działań edukacyjnych. Nauczyciele stosują nowoczesne, aktywizujące metody, które mogli zaobserwować na lekcjach modelowych, co przekłada się na wyższą jakość nauczania i rozwojowi potencjału każdego ucznia. Obserwacje lekcji w ramach superwizji, wsparcie merytoryczne i metodyczne nauczycieli sprzyja budowaniu wewnątrzszkolnych rozwiązań i strategii edukacji włączającej. Jest oparta na wzajemnym zaufaniu. Wykorzystując superwizję tworzone są obszary do dyskusji,

dzielenia się wiedzą i umiejętnościami. Lekcje modelowe, w trakcie których prezentowane są rozwiązania wzorcowe, metody, formy i techniki pracy, w tym wykorzystanie sprzętu specjalistycznego i pomocy dydaktycznych, sposoby sprawdzania i oceniania wiei umiejętności uczniów, a także oddziaływania wychowawcze, są możliwe do zastosowania w pracy nauczyciela lub specjalisty uczestniczących w zajęciach modelowych. Podnoszenie kompetencji zawodowych zwłaszcza w obszarze pracy ze różnorodną grupą oraz możliwość wymiany doświadczeń w sieci współpracy i konsultacji ze specjalistami, to kolejna korzyść dla nauczycieli z udziału szkoły w projekcie SCWEW.

Zdaniem koordynatora Przedszkola nr 12 im. Koszałka Opalka w Kaliszu praca z grupą przedszkolną wymaga dużej elastyczności, uważności i umiejętności dostosowywania metod do indywidualnych potrzeb dzieci – szczególnie tych, które wymagają dodatkowego wsparcia rozwojowego. Nauczyciele zatrudnieni w przedszkolu korzystają z konsultacji i superwizji dla kadry pedagogicznej, które pozwalają im zdobywać nowe kompetencje i wymieniać się doświadczeniami. Dzięki temu każda edukacyjna decyzja jest przemyślana, a metody nauczania coraz lepiej dostosowane do dzieci. SCWEW to również dostęp do zespołu doświadczonych ekspertów, którzy wspierają nauczycieli oraz dyrekcję przedszkola w planowaniu działań edukacyjnych i wychowawczych. Jednocześnie placówka koncentruje się na tworzeniu przyjaznych i dostępnych przestrzeni edukacyjnych, w których każdy maluch może czuć się komfortowo i bezpiecznie.

Przyjazna przestrzeń – nowoczesna, otwarta, bezpieczna

W Branżowej Szkole I Stopnia nr 6 jednym z wymiernych efektów współpracy było utworzenie strefy wyciszenia w bibliotece szkolnej oraz rozwój wypożyczalni sprzętu specjalistycznego. To działania, które bezpośrednio wpływają na dobrostan uczniów, ich poczu-

cie bezpieczeństwa i komfort funkcjonowania w szkole. SCWEW promuje podejście oparte na mocnych stronach ucznia, unikanie etykietowania oraz interdyscyplinarne spojrzenie na potrzeby edukacyjne. Wdrażane są zasady uniwersalnego projektowania treści i przestrzeni edukacyjnej, rozwijany jest warsztat diagnostyczny nauczycieli oraz nowoczesne metody pracy sprzyjające samodzielności i sprawczości uczniów. Miejsca wyciszenia w Szkole Podstawowej nr 4, to bezpieczna, spokojna przestrzeń stworzona dla uczniów potrzebujących odpoczynku od nadmiaru bodźców, gdzie mogą się uspokoić, zredukować stres i odzyskać równowagę. Wyposażone są w wygodne meble, stonowane oświetlenie i pomoce sensoryczne, które w części zostały pozyskane w ramach wypożyczalni SCWEW.

Efektem wdrażania idei edukacji włączającej są konkretne zmiany w organizacji przestrzeni przedszkolnej. Stworzony został kącik wyciszenia, miejsca sprzyjające koncentracji, umożliwiające dzieciom odpoczynek i regulację emocji. Takie rozwiązania wspierają dobrostan dzieci i pomagają im lepiej funkcjonować w grupie.

Wypożyczalnia specjalistycznego sprzętu – technologia w służbie dostępności

Wypożyczalnia specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych to jeden z najbardziej praktycznych elementów projektu SCWEW. Umożliwia ona nauczycielom i uczniom korzystanie z nowoczesnych narzędzi bez konieczności ponoszenia wysokich kosztów przez szkołę. Ma to szczególne znaczenie w kształceniu zawodowym w Branżowej Szkole I Stopnia nr 6, gdzie elastyczność rozwiązań i dostosowanie warunków nauki są kluczowe dla skutecznego przygotowania młodzieży do rynku pracy. Zespół SCWEW zapewnia również wsparcie merytoryczne w zakresie doboru i wykorzystania sprzętu, co znacząco zwiększa efektywność jego stosowania.

Możliwość skorzystania ze specjalistycznego sprzętu/ pomocy dydaktycznych, który zamawiany był zgodnie z potrzebami zgłaszanymi przez Szkołę Podstawową nr 4, to bardzo ważny punkt projektu. Dodatkowe wsparcie w postaci instruktażu pozwala na efektywniejsze wykorzystanie pomocy i sprzętu specjalistycznego w ramach wypożyczalni SCWEW. Wsparcie nauczycieli i specjalistów w ramach wypożyczalni i instruktażu, pokaz i doradztwo w wykorzystaniu pomocy dydaktycznych, sprzętu i oprogramowania jest ukierunkowane na zaspokojenie potrzeb uczniów wymagających wsparcia wynikającego z ich funkcjonowania. Wsparcie uzyskuje również nauczyciel pracujący w zróżnicowanej klasie. Sprzęt można wypożyczyć na określony czas na potrzeby pracy z konkretnym uczniem lub grupą. Dostęp do specjalistycznego sprzętu, materiałów ćwiczeniowych i technologii wspomagających, to kolejne korzyści dla szkół z udziału w projekcie.

Dla nauczycieli Przedszkola nr 12 im. Koszałka Opalka w Kaliszu także jednym z najważniejszych elementów projektu jest wypożyczalnia specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych. Dzięki niej przedszkole może korzystać z nowoczesnych narzędzi edukacyjnych, które w tradycyjnym modelu byłyby kosztowne lub niemożliwe do osiągnięcia. Nauczyciele mają teraz okazję do dopasowania pomocy zgodnie z indywidualnymi potrzebami każdego dziecka, co sprawia, że zajęcia są bardziej atrakcyjne, ciekawe i angażujące. Maluchy mogą eksperymentować, poznawać nowe technologie i aktywnie uczestniczyć w lekcjach, a przy tym rozwijać swoje zdolności manualne, logiczne i społeczne. Ekspert SCWEW wspierają nauczycieli w doborze odpowiedniego sprzętu oraz pokazują, jak najlepiej go wykorzystać w codziennej pracy, co dodatkowo podnosi efektywność nauki. Dzięki wypożyczalni mamy okazję do skorzystania z m.in. pomocy sensorycznych, narzędzi do ćwiczeń koncentracji, materiałów wspierających komunikację oraz sprzęt ułatwiający

pracę z dziećmi o szczególnych potrzebach rozwojowych. zwiększają atrakcyjność zajęć i podnoszą jakości pracy dydaktycznej.

Warto także wspomnieć, że wielką popularnością wśród uczniów i przedszkolaków cieszyła się książeczka „Opowiadki o różnorodności” wydana w ramach działań projektowych SCWEW. W Branżowej Szkole I Stopnia nr 6 wykorzystywana jako narzędzie wspierające wychowanie i rozwój kompetencji społecznych uczniów i przedszkolaków, placówek współpracujących ze szkołą. Wspólne czytanie krótkich historii stało się punktem wyjścia do rozmowy na temat szacunku, empatii oraz zrozumienia wobec dzieci z różnymi potrzebami i doświadczeniami.

Koordynatorzy jednoznacznie podkreślają, że sprzęt umożliwia wzmocnienie funkcji poznawczych, poprawia pamięć, myślenie logiczne i tempo przetwarzania informacji. Łączenie nauki z elementami zabawy zwiększa motywację i systematyczność pracy. Drukarka 3D oraz wirtualne laboratoria wspierają naukę metodą eksperymentu, a przede wszystkim rozwijają kreatywność i kompetencje przyszłości. Sprzęt multimedialny sprzyja pracy projektowej i zespołowej, daje możliwość lepszego dostosowania do zróżnicowanych stylów uczenia się – wzrokowego, słuchowego i kinestetycznego. Tablety, laptopy oraz aplikacje logopedyczne umożliwiają ćwiczenie mowy, artykulacji, rozumienie języka i budowania wypowiedzi. Uczniowie niemówiący lub z trudnościami w komunikacji mogą wyrażać potrzeby i emocje za pomocą alternatywnych form komunikacji, np. mówika. Słuchawki, pufy, koce i poduchy sensoryczne służą wyciszeniu i samoregulacji. Gry i historyjki społeczne ułatwiają pracę nad emocjami. Materiały terapeutyczne pomagają uczniom radzić sobie z lękiem i napięciem. Programy EduSensus, mTalent, Akademia Umysłu, Wirtualne Laboratoria Przyrodnicze pozwalają dostosować ćwiczenia do potrzeb ucznia. Koordynatorzy wymieniają wykorzystanie specjali-

stycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych dostępnych w ramach SCWEW i wielowymiarowość korzyści zarówno dla uczniów, jak i nauczycieli oraz specjalistów w placówkach uczestniczących w projekcie. Te nowoczesne narzędzia technologiczne zwiększają atrakcyjność zajęć, usprawniają rozwój motoryki dużej i małej, wspierają koordynację, równowagę i planowanie motoryczne. Pomoce są ważne dla lepszego funkcjonowania uczniów z ASD, SI i ADHD. Odpowiednio dobrane narzędzia umożliwiają realizację założeń edukacji włączającej poprzez indywidualizację procesu nauczania, wzmacnianie potencjału ucznia oraz niwelowanie barier edukacyjnych.

Korzyści dla rodziców – wsparcie i partnerstwo

Konsultacje eksperckie są prowadzone nie tylko dla nauczycieli ale także dla rodziców/prawnych opiekunów uczniów, to doskonała forma wsparcia w zakresie wiedzy na temat funkcjonowania i rozwoju ucznia, jego zdolności, predyspozycji, problemów i trudności oraz sposobów radzenia sobie z nimi. Możliwość uzyskania porady specjalistów oraz doradztwo związane ze wsparciem dziecka przyczynia się do budowania lepszych relacji z rodzicami, którzy stają się aktywnymi uczestnikami procesu edukacyjnego, co pozytywnie wpływa na funkcjonowanie ucznia w szkole. Dla mnie jako dyrektora Szkoły Podstawowej nr 4 największe korzyści, to przede wszystkim wsparcie organizacyjne, pomoc w tworzeniu procedur edukacji włączającej, lepszym wykorzystaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz planowaniu pracy zespołów. Istotne jest także doradztwo prawno-organizacyjne związane z realizacją orzeczeń i opinii.

Zdaniem koordynatora, udział przedszkola w projekcie SCWEW, przynosi korzyści nie tylko dzieciom, ale także ich rodzicom. Dzięki projektowi rodzice zyskują dostęp do fachowego wsparcia i konsultacji ze specjalistami. Mogą dzięki temu lepiej zrozumieć potrzeby

swojego dziecka, otrzymać indywidualne wskazówki dotyczące jego rozwoju i skutecznie wspierać jego samodzielność oraz kompetencje społeczne i emocjonalne w domu. Rodzice mogą także nauczyć się metod wspomagania dzieci o różnych potrzebach edukacyjnych oraz strategii budowania pozytywnych relacji w rodzinie. Dla rodziców udział przedszkola w projekcie SCWEW oznacza pewność, że ich dzieci uczą się w miejscu nowoczesnym, przyjaznym i pełnym wsparcia. To przestrzeń, w której edukacja staje się radosnym odkrywaniem świata, a każde dziecko może poczuć, że jego potrzeby są ważne i brane pod uwagę.

Edukacja dostępna dla każdego dziecka

Udział w projekcie SCWEW wzmacnia Branżową Szkołę I Stopnia nr 6 jako placówkę nowoczesną, otwartą i odpowiedzialną społecznie. Dzięki kompleksowemu wsparciu szkoła staje się miejscem, w którym każdy uczeń jest zauważony, rozumiany i ma realną szansę na rozwój zgodnie ze swoimi możliwościami. Dla mnie jako dyrektora Zespołu Szkół Gastronomiczno-Hotelarskich im. Janka Bytnara „Rudego” w Kaliszu, SCWEW to nie tylko projekt – to partnerstwo w codziennej pracy szkoły i inwestycja w trwałą zmianę jakości edukacji. To krok w stronę systemu, który naprawdę nikogo nie wyklucza i odpowiada na wyzwania współczesnego świata.

Udział Szkoły Podstawowej nr 4 w projekcie daje szkole możliwość uzyskania wsparcia w obszarach edukacyjnym, wychowawczym i organizacyjnym. Przygotowuje ucznia do życia w zróżnicowanym społeczeństwie oraz przyczynia się do wyrównywania szans edukacyjnych. Jako dyrektor szkoły i koordynator programu wiem, że nowoczesna szkoła to, taka, która nie boi się zmian i musi odpowiadać na potrzeby współczesnego świata. Taką aktualną potrzebą jest umiejętność uczenia w zróżnicowanej grupie, czyli edukacja włączająca. Współczesna szkoła podstawowa pełni nie tylko funkcję dydaktyczną, ale

również wychowawczą i społeczną. Jednym z najważniejszych wyzwań, przed którymi stoi dzisiejsza edukacja, jest zapewnienie wszystkim uczniom równych szans rozwoju. Odpowiedzią na to wyzwanie jest edukacja włączająca, której celem jest stworzenie szkoły otwartej, bezpiecznej i przyjaznej dla każdego dziecka – niezależnie od jego możliwości, potrzeb czy trudności. Edukacja włączająca zakłada, że każde dziecko ma prawo do nauki w swojej szkole rejonowej, wśród rówieśników, przy odpowiednim wsparciu nauczycieli i specjalistów. W szkole podstawowej ma to szczególne znaczenie, ponieważ jest to etap, na którym kształtują się podstawowe kompetencje społeczne, emocjonalne i edukacyjne uczniów. Edukacja włączająca coraz częściej nazywana edukacją dla wszystkich, to podejście, które zapewnia edukację wysokiej jakości dla każdego ucznia. To systemowe, wielowymiarowe i wielokulturowe podejście do edukacji nastawione na dopasowanie wymagań edukacyjnych, warunków nauki, organizacji kształcenia do potrzeb i możliwości każdego ucznia, jako pełnoprawnego uczestnika procesu kształcenia.

Dzięki zaangażowaniu całej społeczności Przedszkola nr 12 im. Koszałka Opalka oraz wsparciu oferowanemu przez SCWEW, edukacja włączająca przestaje być jedynie teorią. Staje się codziennym działaniem widocznym w sposobie pracy nauczycieli, organizacji przestrzeni, doborze metod oraz w relacjach z dziećmi i ich rodzinami. To właśnie w przedszkolu tworzą się fundamenty otwartości, empatii i akceptacji, które mają ogromne znaczenie dla dalszego rozwoju każdego dziecka. Dzięki projektowi Przedszkole nr 12 w Kaliszu staje się przykładem miejsca, w którym nowoczesna edukacja idzie w parze z troską o dzieci, ich rozwój i dobrostan.

Sieci współpracy i zespół praktyków

Zdaniem koordynatorów, bardzo ważnym ogniwem projektu jest wsparcie zespołu doświadczonych ekspertów SWEW, to

praktycy, którzy łączą wiedzę teoretyczną z wieloletnim doświadczeniem w pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Ich pomoc ma charakter długofalowy i praktyczny – obejmuje doradztwo, współpracę z nauczycielami, a także koordynację działań z instytucjami wspierającymi edukację.

Projekt SCWEW opiera się na szerokiej współpracy z instytucjami edukacyjnymi, takimi jak Wydział Pedagogiczno-Artystyczny UAM w Poznaniu, Kuratorium Oświaty w Poznaniu, Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna czy Książnica Pedagogiczna. Powołano grupy wsparcia oraz lokalne sieci współpracy dla nauczycieli współorganizujących nauczanie. Konferencje, warsztaty i spotkania robocze sprzyjają wymianie doświadczeń, dobrych praktyk oraz budowaniu inkluzyjnej społeczności opartej na dialogu, zaufaniu i wzajemnym szacunku.

Dobrze zaplanowana sieć współpracy wzmacnia kompetencje uczestników, buduje relacje, pozwala na wspólne tworzenie nowych rozwiązań. Działa wspierająco, zwiększając zaangażowanie i poczucie wspólnoty. Spotkania sieci, konsultacje, wspólna analiza przypadków uczniów pozwalają na lepsze poznanie ich potrzeb oraz dobór skutecznych metod pracy. Uczestnicy dzielą się „dobrymi praktykami”, uczą się od siebie nawzajem i zdobywają nowe umiejętności. Dzięki temu nauczyciele nie pozostają sami z trudnościami wychowawczymi czy dydaktycznymi, a podejmowane działania są bardziej spójne i efektywne.

BIBLIOGRAFIA

1. I. Chrzanowska, G. Szumski, *Edukacja włączająca w przedszkolu i szkole*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Seria Naukowa, t. 7, Warszawa 2019.
2. E. Tołowińska-Królikowska, *Czy polska szkoła jest włączająca?*, „Dyrektor szkoły” 2020, nr 4.

DOROTA SZALENIEC-PLICHTA

Koordynator projektu SCWEW w Branżowej Szkole I Stopnia nr 6 w Kaliszu, trener oświaty, egzaminator OKE, ekspert do sp. awansu zawodowego.

IZABELA KUREK

Koordynator projektu SCWEW w Szkole Podstawowej nr 4 im. Marii Dąbrowskiej w Kaliszu, egzaminator OKE, ekspert do sp. awansu zawodowego.

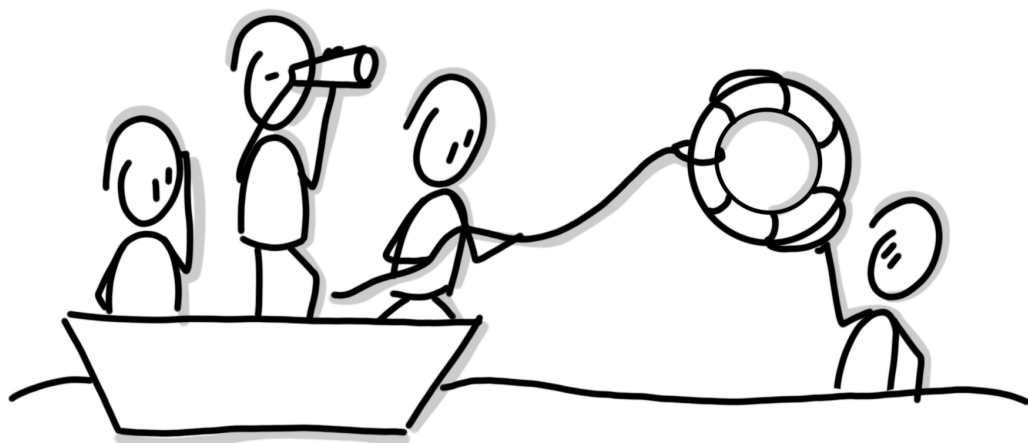
MAGDA SMEKTAŁA

Koordynator projektu SCWEW, nauczyciel i pedagog specjalny w Publicznym Przedszkolu nr 12 im. Koszałka Opalka w Kaliszu.

SCWEW

Specjalistyczne Centrum Wspierające
Edukację Włączającą w Kaliszu

SPOTKANIE Z RODZICAMI – INTERWENCJA W SYTUACJI KRYZYSU UCZNIA

SYLWIA MELKA

Czym jest kryzys?

Definicja kryzysu według Burla E. Gillilanda i Richarda K. Jamesa, przedstawiona w ich kluczowym podręczniku *Strategie interwencji kryzysowej*, to sposób spostrzegania jakiegoś zdarzenia lub sytuacji jako niemożliwej do wytrzymania trudności, która przekracza zasoby i mechanizmy radzenia sobie osoby¹.

To stan, w którym dochodzi do zaburzenia równowagi psychoemocjonalnej dziecka. Nie jest to zaburzenie czy choroba, choć nieumiejętne wspieranie dziecka w tym czasie może do takiego stanu doprowadzić.

¹ R. K. James, B. E. Gilliland, *Strategie interwencji kryzysowej*. Warszawa: Wydawnictwo Edukacyjne PARPA-Media, (2010).

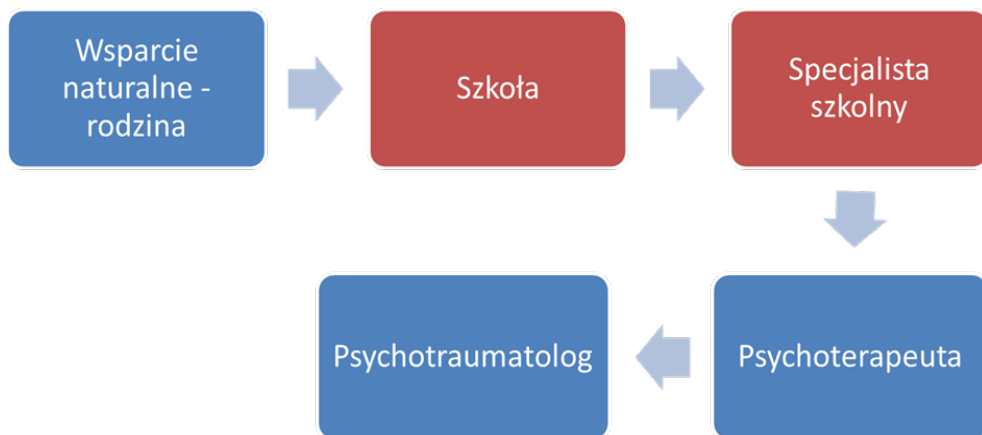

Dzieci jak i dorośli przechodzą różne rodzaje kryzysów w zależności od sytuacji, w której się znajdują:

- kryzysy sytuacyjne – są to różne sytuacje rodzinne czy szkolne np. rozwód rodziców, udział w wypadku, choroba rodzeństwa, hejt w grupie rówieśniczej, duża ilość materiału do nauki po długiej nieobecności w szkole,
- kryzysy środowiskowe – to sytuacje, które dotyczą całych regionów lub kraju, takie jak pożary, powodzie, wybuch gazu w kamienicy, wojna,
- kryzysy rozwojowe – przychodzą naturalnie, kiedy opóźnia się zegar biologiczny, emocjonalny czy psychiczny, który wskazuje na poziom dojrzałości dziecka np. opóźniony rozwój mowy, problemy w sytuacjach społecznych spowodowane brakiem kompetencji, problemy emocjonalne np. wyrażanie złości przez agresję, nieradzenie sobie z pominięciem, nieśmiałość, brak fizycznych oznak dojrzewania w momencie, gdy większość kolegów/koleżanek je zauważa,
- kryzysy egzystencjalne – pojawiają się przy okazji zmian etapów rozwoju psychologicznego dziecka np. pytanie „po co żyję?” zadawane przez nastolatka.

W sytuacjach kryzysowych rodzina jest pierwszym i najważniejszym miejscem, w którym udzielana jest dziecku pomoc emocjonalna.

Rodzina jest jak system naczyń połączonych. Kryzys jednego członka rodziny bardzo często staje się kryzysem wszystkich. Różne wydarzenia, w tym choroba, niepełnosprawność dziecka, zaburzenia neurorozwojowe, kryzysy suicydalne i inne specjalne potrzeby edukacyjne dziecka stają się bardzo dużym wyzwaniem, z którym codziennie mierzą się całe rodziny. To rodzice spędzając z dzieckiem czas słuchają o jego troskach, problemach, poszukują wspólnie najlepszych rozwiązań, a także wspierają emocjonalnie. Gdy kryzys się wydłuża w czasie rodzina może udać się dwiema drogami. Pierwsza to pogłębienie kryzysu prowadzące do dużych strat emocjonalnych, psychicznych a czasem nawet fizycznych. Druga droga to sięgnięcie po pomoc specjalistów. Rodzina w kryzysie przeżywa wstyd, poczucie winy, często zamyka się i w samotności zmagają z trudnymi emocjami. Nie widzi lub wypiera, że potrzebna jest pomoc wizyta u psychologa czy psychiatry. Dlatego szkoła powinna być miejscem, gdzie uczeń i cała jego rodzina może otrzymać wsparcie. Wychowawca, który uzyskuje informację o tym, że dziecko jest dotknięte jakąkolwiek formą kryzysu, organizuje spotkanie zespołu ds. pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla ucznia/uczennicy. Cykl wsparcia przedstawia poniższy schemat (opracowanie własne).

Zespół ds. pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest wsparciem równocześnie dla rodziców. Wskazuje szerokie możliwości diagnozy problemów oraz możliwych dróg wsparcia. Wychowawca klasy prosi o pomoc specjalistów szkolnych, którzy dokonują pogłębionej diagnozy funkcjonowania psychospołecznego ucznia. Plan działań konsultowany jest z dyrektorem szkoły. Oto kilka przykładów metod diagnozy funkcjonowania ucznia:

1. Obserwacja zachowania ucznia podczas zabaw interakcyjnych prowadzonych podczas lekcji wychowawczej.
2. Ankieta socjometryczna badająca relacje w klasie np. „Zgadnij kto”, „Plebiscyt życzliwości” przeprowadzona przez wychowawcę klasy we współpracy ze specjalistą szkolnym.
3. Wywiad – rozmowa z uczniem, rodzicami prowadzona przez wychowawcę klasy i/lub specjalistę szkolnego.
4. Wywiad oraz testy diagnostyczne np. test Becka w przypadku podejrzenia stanów depresyjnych, szkolny test ADHD przeprowadzony z uczniem przez specjalistę szkolnego.

Po latach doświadczeń rozmów z rodzicami prezentującymi różne postawy w tym roszczeniowość wobec szkoły, opracowałam zasady organizacji i prowadzenia motywacyjnych spotkań z rodzicami. Zalecam, aby na spotkanie zespołu zaprosić oboje rodziców/opiekunów oraz specjalistów szkolnych pracujących z dzieckiem. Wyjątkiem są sytuacje rozwodu i dużego konfliktu pomiędzy rodzicami. Spotkanie odbywa się w gabinecie specjalistów szkolnych lub dyrekcji. Spotkanie zespołu trwa 1-1,5 godziny. Rozpoczyna je wychowawca, dziękując za przybycie, określając cel, ramy czasowe oraz zasady jego przebiegu. Na środku kartki A4 zapisujemy imię ucznia, na dole imiona i nazwiska osób uczestniczących w spotkaniu. Dookoła imienia notujemy to, co ustalamy z rodzicami. Rodzice omawiają, jakie wsparcie otrzymuje dziecko poza szkołą. Wychowawca omawia zasoby dziecka i zauważone trudności w zachowaniu. Wskazuje rodzicom, jakie

kompetencje należy rozwijać by uzyskać dobry efekt terapeutyczny. Przedstawia działania, jakie podejmowane są w szkole, klasie. Na koniec zaznaczamy dwoma kolorami to, na co zgadza się szkoła i rodzice. Jeśli rodzice nie zgadzają się na wizytę u psychiatry, pomimo iż jest to wskazanie specjalistów szkolnych, odnotowujemy „brak zgody”. Rodzice otrzymują kserokopię kontraktu i umawiają się z wychowawcą na bieżący kontakt telefoniczny lub bezpośredni w celu przekazywania, co już udało się zrobić. Jednocześnie wręczamy rodzicom wykaz telefonów do miejsc, gdzie można otrzymać pomoc bezpłatnie. Wiele razy potrzebujemy wyznaczyć z rodzicami deadline czasowy np. do kiedy postarają się umówić wizytę u psychiatry. Załącznik nr 1. Przykładowy kontrakt szkoła – rodzice w formie graficznej.

Przykłady zadań do realizacji przez rodziców:

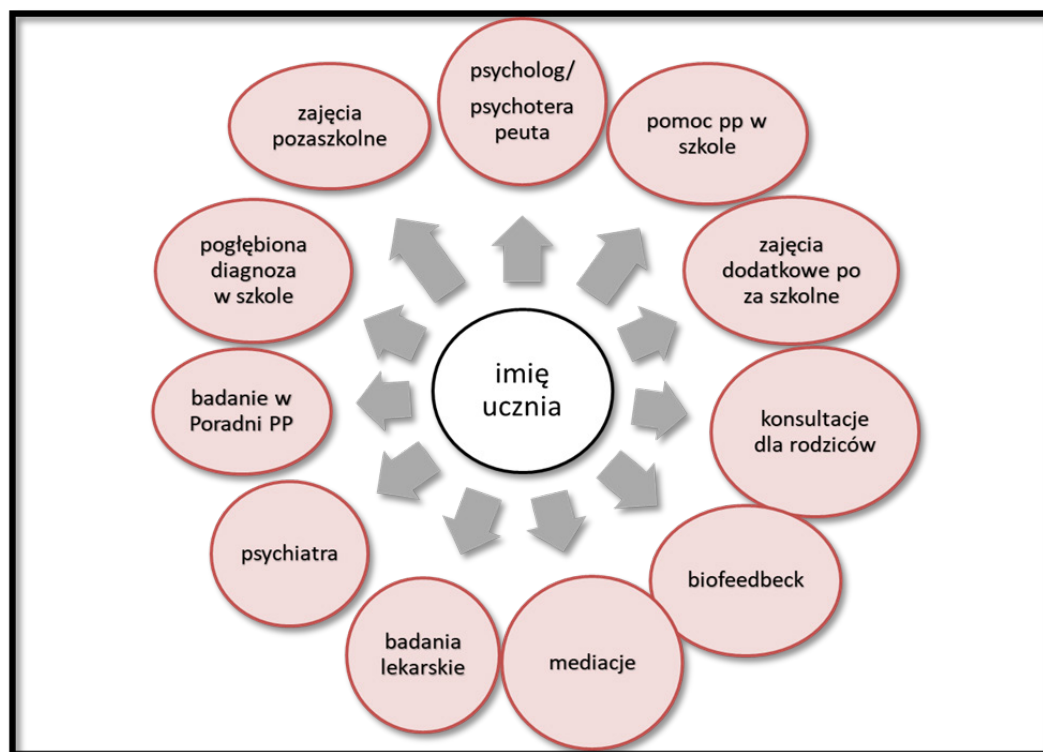
1. Wizyta u psychiatry dziecięcego celem określenia poziomu zdrowia psychicznego dziecka. W przypadku zagrożenia samobójczego podjęcia działań natychmiastowych np. udanie się z dzieckiem do oddziału leczenia psychiatrycznego celem określenia poziomu zagrożenia.
2. Badanie psychologiczno-pedagogiczne w poradni.
3. Wizyta u psychologa dziecięcego celem uzyskania wskazówek do pracy z dzieckiem.
4. Wybór psychoterapeuty np. w przypadku lęków czy depresji wskazany jest nurt terapii poznawczo behawioralnej.
5. Zapisanie dziecka na Trening Umiejętności Społecznych lub Trening Regulacji Emocji.
6. Zapisanie dziecka na dodatkowe zajęcia pozaszkolne np. terapia pedagogiczna, trening kreatywności, zajęcia ruchowe lub wyciszające.
7. Zapisanie dziecka na Biofeedback.
8. Wprowadzenie rytuałów domowych np. czytanie lub słuchanie bajek terapeutycznych przed snem, stałe pory zasypiania i budzenia, zadbanie o higienę snu.
9. Wprowadzenie domowych zasad ekranowych.

10. Wykonanie badań:

- Badania podstawowe krwi (morfologia, hormon tarczycy).
- Badania poziomu witamin z grupy B i D.
- Badania poziomu żelaza, ferrytyny, magnezu.
- Badania wzroku i słuchu (szczególnie w przypadku nadpobudliwości)
- Testy alergiczne i/lub testy nietolerancji pokarmowych (szczególnie u dzieci ze spektrum Autyzmu).

Przykłady zadań do realizacji przez nauczycieli, specjalistów szkolnych:

1. Pogłębiona diagnoza (opisana wyżej).
2. Propozycja udziału dziecka w zajęciach w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
3. Propozycja udziału rodziców w cyklicznych konsultacjach wychowawczych ze specjalistami.
4. Propozycje działań integrujących ucznia z klasą.
5. Propozycje programu profilaktycznego, projektu do realizacji z klasą.
6. Propozycje mediacji w sytuacji konfliktów.

SYLWIA MELKA

Konsultant ds. wychowania i opieki w ODN Kalisz, edukator Pozytywnej Dyscypliny dla Nauczycieli, pedagog szkolny, konsultant kryzysowy, trener regulacji emocji dziecka, coach. Koordynator sieci współpracy specjalistów południowej Wielkopolski.

SOSW im. J. Sikorskiego zlokalizowany jest na poznańskiej Śródcie

SOSW W POZNANIU – MIEJSCE, GDZIE ROZWÓJ NIE ZNA BARIER

MARIA OLSZAK

Na poznańskiej Śródcie, przy ulicy Bydgoskiej, działa placówka, która od lat pokazuje, że edukacja może być przestrzenią możliwości, aktywności i realnego przygotowania do dorosłego życia. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci niesłyszących im. J. Sikorskiego to miejsce, w którym dzieci i młodzież niesłysząca, z afazją oraz trudnościami komunikacyjnymi nie tylko zdobywa wiedzę, ale rozwija talenty, buduje relacje i uczy się samodzielności wśród innych ludzi. Ośrodek od 2021 r. prowadzi Samorząd Województwa Wielkopolskiego, a od 2025 r. przejął także nadzór nad mieniem, co otwiera kolejny etap inwestycji w unowocześnienie i rewitalizację budynków.

Placówka od lat konsekwentnie podnosi jakość kształcenia. Udział w projektach takich jak „Cyfrowa Szkoła Wielkopolsk@ 2030” umożliwia korzystanie z nowoczesnych narzędzi dydaktycznych oraz rozwijanie kompetencji cyfrowych. Zaangażowanie kadry i wysoki poziom pracy zostały docenione m.in. Odznaką Honorową za Zasługi dla Województwa Wielkopolskiego zarówno dla Ośrodka jak i dyrektora – Justyny Maciejak.

Siłę SOSW tworzą infrastruktura i położenie, dostęp do nowoczesnej edukacji, ale ogromnym wyróżnikiem jest aktywność i otwartość. Placówka bierze udział w inicjatywach zewnętrznych, ale ponadto sama tworzy wydarzenia, które integrują środowisko lokalne, ogólnopolskie, a często także międzynarodowe.

Od najmłodszych lat do dorosłości

SOSW zapewnia kompleksowe wsparcie na wszystkich etapach rozwoju. W strukturze Ośrodka funkcjonują zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju, przedszkole, szkoła podstawowa oraz szkoły ponadpodstawowe (technikum, branżowa) i policealne. Kompleks budynków to także własny internat, stołówka z kuchnią oraz boisko, plac zabaw. Dzięki takiej strukturze uczniowie mogą kontynuować edukację w jednym, bezpiecznym środowisku, dostosowanym do ich potrzeb. Znajome otoczenie, które dla dziecka kojarzy się z bezpieczeństwem, „rośnie” razem z nim przez kolejne etapy edukacji. Podopieczni czują się zauważani, zaopiekowani. Prowadzone inwestycje

i unowocześnianie pracowni nie obejmują tylko i wyłącznie przestrzeni szkolnych. Należy wspomnieć, iż dla najmłodszych w ramach zajęć, Ośrodek posiada własną bogato wyposażoną tzw. salę doświadczania świata Snoezelen oraz salę do usprawniania ruchu.

Zajęcia o locie w kosmos w sali doświadczania świata Snoezelen.

Modelowanie wzorca osobowego dzieci i młodzieży oraz budowanie podstaw nowoczesnego patriotyzmu, z dużą uwagą na przynależność europejską oraz regionalną, są w szkole realizowane od wielu lat. To projekty i działania, które poprzez aktywność i zabawę, angażują wychowanków do budowania i utrwalania w sobie ważnych elementów (m.in. szacunku do ludzi i otoczenia, otwartości na różnorodność, pracowitości i zaangażowania, współpracy, empatii i chęci pomocy, świadomości tożsamości i wynikającej z tego dumy). Pozytywny wzorzec osobowy jest wyznacznikiem w relacjach społeczności, będąc prawdziwym przykładem do jego utrwalania wśród wychowanków. Jest to jeden z elementów, które pozwalają na integrację nie tylko z rówieśnikami, ale są kluczem do osiągania życiowych celów. Bardzo dużą wagę przykładają się do budowy świadomości z tożsamości oraz dumy z bycia Wielkopolaninem, Polakiem, Europejczykiem. Nowo-

czesny patriotyzm uczy poszanowania tradycji, niesie wiedzę o przodkach, wydarzeniach i miejscu, w którym żyjemy, tworząc mądre społeczeństwo.

W Ośrodku zawsze dużo się dzieje ciekawego – po lekcjach wycieczka w plener foto.

Mądra edukacja

Grono specjalistów i nauczycieli Ośrodka nieraz zostało docenione i nagrodzone – medale KEN, Nagrody Ministra i Kuratora Oświaty, wyróżnienia w Konkursie Wielkopolska Szkoła Roku, Wielkopolski Nauczyciel Roku, Nagroda Zarządu Województwa. Placówka jest bowiem szkołą promującą kreatywność, nieszablonowe rozwiązania i projekty, które przyczyniają się do poprawy wyników nauczania, angażując młodzież i dzieci do działań dydaktycznych podanych w unikatowy sposób. Celem jest nie tylko przekazanie wiedzy programowej, ale jak najlepsze przygotowanie wychowanków do realiów bieżących i tych, w późniejszym, dorosłym życiu (wpojenie wiary we własne możliwości, pokonywanie barier, rozwijanie pasji i zainteresowań, budowanie niezależności, odwagi w samorealizację i sięganie po marzenia).

Uczniowie korzystają nie tylko z podręczników. Nauczyciele realizują wszelkie możliwości, by zaangażować dzieci do przyjmowania wiedzy w sposób atrakcyjny, przy-

jazny i taki, który rozbudzi do samodzielnej analizy, poszukiwań faktów i zaangażowania. Istotne jest również wzbudzanie umiejętności, które są przydatne we współczesnym świecie. Korzysta się więc z różnych projektów (np. Erasmus+) oraz programów, uwzględniających także nowoczesne technologie (np. Cyfrowa Szkoła Wielkopolsk@2030, współpraca w projekcie poznańskich szkół „Aktywna tablica”, gry interaktywne, wykorzystanie na lekcjach robota Photon, gry miejskie, organizacja code week i inne).

Duży nacisk kładzie się na terapię, rozwój komunikacji, samodzielność oraz przygotowanie do funkcjonowania na rynku pracy. Młodzież zdobywa konkretne kwalifikacje zawodowe, a jednocześnie ma możliwość rozwijania zainteresowań w licznych kołach tematycznych, działania w samorządzie wychowanków oraz angażowania się w wolontariat i inicjatywy społeczne. Istotnym elementem jest udział podopiecznych w ogólnopolskich konkursach, projektach. Dzięki wsparciu opiekunów, uczniowie zdobywają wyróżnienia, nagrody i co nadrzędne – odwagę do rywalizacji, świadomość własnej wartości.

Aktywność wychowanków jest budowana bezustannie. To szereg działalności na terenie Ośrodka, ale i poza nim. Młodzież uczestniczy w wydarzeniach, mających na celu promocję edukacji, takich jak: Drzwi Otwarte Ośrodka, Noc Zawodowców, Targi Edukacyjne, Piknik na FEST!, Festiwal Rzemiosła, Piknik Zdrowa Rodzina – UMWW. Udział w nich to integracja, budowa dumy z tożsamości uczniowskiej i przynależności do społeczności SOSW. Przez dobrze spędzony czas, zabawę wychowankowie czują się wzmocnieni, potrzebni, a także poznają swoje możliwości zawodowe. Uczniowie również uczęszczają na spotkania do zewnętrznych szkół, by prowadzić zajęcia o inkluzywności i dostępności.

Corocznie organizowana „Noc Muzeów” w ramach miejskich atrakcji co roku przyciąga coraz większą liczbę odwiedzających,

młodzież doświadcza pozytywnego efektu kreowania i wpływu na otoczenie nie tylko szkolne. Okazje świąt stały się tradycją do spotkań z mieszkańcami dzielnicy i miasta, jak choćby anielski korowód na Śródcie.

Anielski korowód – coroczna akcja z lokalnymi organizacjami i szkołami.

Cykliczne konkursy cukiernicze są organizowane w SOSW od 2016 r., a kierowane do uczniów z wielkopolskich szkół, choć w tym roku gościem była także drużyna z Olsztyna. W jury konkursu zasiadają cukiernicy zrzeszeni w Cechu Cukierników, znani restauratorzy. Tym wydarzeniem przykłada się uwagę do wzmocnienia świadomości o ogromnym znaczeniu edukacji zawodowej i korzyści, jakie niesie ze sobą.

IX Konkurs Cukierniczy „Jesteś moją walentynką”.

Ogólnopolski Przegląd Artystyczny, który od wielu lat gromadzi młodych twórców z całej Polski, to kolejne wydarzenie integrujące środowiska uczniowskie. Na scenie spotykają się osoby niesłyszące i słyszące, dzieci, młodzież oraz dorośli, prezentując teatr, taniec, film, muzykę i sztuki plastyczne. Wydarzenie daje uczestnikom możliwość realizowania pasji i budowania pewności siebie. Wspólne warsztaty oraz występy sprzyjają przełamaniu barier komunikacyjnych i tworzeniu relacji opartych na współpracy.

Twórczość w Ośrodku często łączy się z kształceniem zawodowym. Pokazy mody i wydarzenia artystyczne angażują uczniów kierunków takich jak: fryzjerstwo, kosmetyka, krawiectwo, fotografia czy multimedia, pozwalając im zdobywać doświadczenie w pracy projektowej. Kierunki techniczne multimedialne oraz branży beauty zajmują szczególne miejsce w działaniach Ośrodka. Coroczne ogólnopolskie plenery i konkursy uczą młodzież nie tylko techniki, ale przede wszystkim uważności, wrażliwości i świadomego patrzenia na otoczenie. Fotografia staje się dla uczniów narzędziem komunikacji niewerbalnej – sposobem wyrażania emocji, opowiadania historii i budowania poczucia własnej wartości. Wspólna praca podczas warsztatów sprzyja integracji oraz rozwijaniu umiejętności współpracy.

Pokaz mody „Weneckie inspiracje”, zrealizowany w ramach projektu „Cyfrowa Szkoła Wielkopolska@ 2030”.

Ważnym elementem życia Ośrodka jest także aktywność fizyczna. Międzynarodowy Miting Pływacki dla Dzieci i Młodzieży Niesłyszącej od 28 lat gromadzi zawodników z różnych krajów w Termach Maltańskich. Zawody są nie tylko sprawdzianem umiejętności sportowych, ale również okazją do integracji i budowania międzynarodowych relacji.

Dla wielu uczestników to pierwsze doświadczenie reprezentowania swojej szkoły lub kraju, co wzmacnia ich pewność siebie i motywację do dalszego rozwoju.

Zawodowy prestiż

Ośrodek mocno stawia na szkolnictwo zawodowe jako przestrzeń kompetencji przyszłości. Dlatego też posiada umowy o współpracy z organizacjami, instytucjami, lokalnymi animatorami oraz parterami z zagranicznych placówek, z którymi może się wymieniać doświadczeniami, otwierając tym samym przed podopiecznymi nowe horyzonty poza lokalnym środowiskiem. Do flagowych zaliczyć należy porozumienia o współpracy i zawiązane relacje z lokalnymi, uznanymi przedsiębiorstwami, które zapewniają uczniom zawodowym praktyki, dostęp do wiedzy i profesjonalnych artykułów, na których uczą się zawodu, a nawet zatrudnienie, a są to m.in. Orbis S.A., Hotel Mercure Poznań (kucharz, cukiernik), TopFryz (fryzjer), PharmFoot, Victoria Vynn – umowa patronacka (technik usług kosmetycznych), Centrum Medyczne I. Zysk sp.k. (usługi kosmetyczne), Małgorzata Weber, Kawiarnia Kociak (cukiernik), Tyłkowski Meble (tapiicer). To także pracodawcy działający na rzecz osób z niepełnosprawnościami: nawiązanie współpracy z restauracjami McDonalds oraz KFC (wprowadzanie młodzieży na rynek pracy, celem umożliwienia jej zdobywania doświadczenia zawodowego oraz uzyskiwania samodzielności finansowej).

Więcej informacji o działalności Ośrodka i kierunkach nauczania można znaleźć na stronach:
<https://oswpoznan.pl>, <https://facebook.com/oswpoznan>

Pracownia klasy policealnej o kierunku technik usług kosmetycznych.

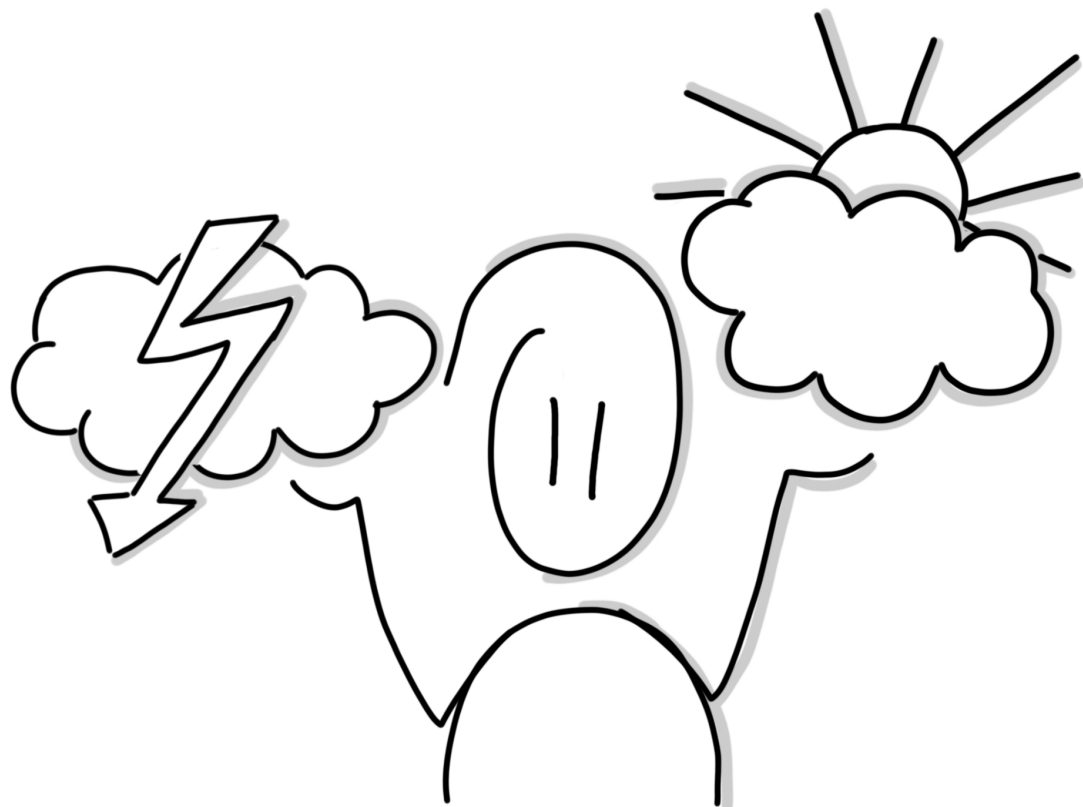
Misja – realizowana każdego dnia

Nowoczesna szkoła to dziś coś więcej niż realizacja podstawy programowej. To przestrzeń, w której młodzi ludzie zdobywają realne umiejętności, uczą się odpowiedzialności i budują swoją przyszłość zawodową. Taką właśnie filozofię realizuje Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niesłyszących im. J. Sikorskiego w Poznaniu.

Wszystkie działania Ośrodka mają wspólny cel – wzmacnianie samodzielności, wiary we własne możliwości oraz otwartości na świat. Działania pokazują, że integracja nie jest jednorazowym wydarzeniem, lecz procesem budowanym każdego dnia. To przestrzeń, w której młodzi ludzie uczą się odwagi, odpowiedzialności i wiary w siebie – a zdobyte doświadczenia stają się dla nich solidnym fundamentem na przyszłość do niezależności i spełniania marzeń.

Kadr z pikniku przedwakacyjnego Ośrodka.

EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA – SZANSA CZY ZAGROŻENIE? REFLEKSJA PSYCHOLOGA

MONIKA GRONOWSKA

Polska szkoła stoi przed kolejnymi zmianami.
W mediach czytamy o edukacji włączającej.
Proponowane rozwiązania dotkną nas wszystkich
– wykluczonych z tego procesu nie będzie.

Idea edukacji włączającej jest oparta na humanistycznych wartościach, które na pewno są bliskie wielu z nas. Na stronie MEN włączanie definiowane jest jako „proces, który pomaga pokonywać bariery ograniczające obecność, uczestnictwo i osiągnięcia uczniów (UNESCO, 2017)”. Włączanie nastawione jest więc na umożliwienie każdemu dziecku (a w dalszej perspektywie każdemu obywatelowi) realizację własnego potencjału niezależnie od niesionych ograniczeń. Każdy uczeń jest taki, jaki jest, a szkoła (i jej społeczność) dostosowują się do niego. Dostosowane mają być „wymagania edukacyjne, warunki nauki i organizacja kształcenia”. Każda szkoła ogólnodostępna ma stać się szkołą „realizującą założenia edukacji włączającej”. To są założenia.

Akceptując wartości i ideały stojące u podstaw tak zorganizowanej szkoły, dostrzegam też zagrożenia i trudności na tyle istotne, że pozwałam sobie podzielić się nimi z Czytelnikami.

Dziecko/uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (w skrócie: ze spe), to osoba z niepełnosprawnością lub ze sprzężeniem niepełnosprawności (z kilkoma trudnościami), albo z zagrożeniem niedostosowaniem społecznym lub z już występującym niedostosowaniem. Każdy z uczniów z tej grupy potrzebuje określonego, specjalistycznego wsparcia w zakresie edukacji, ale też szerzej, ogólnego funkcjonowania w środowisku szkolnym. Posłużę się przykładem uczniów niesłyszących (Głuchych, jak część z nich siebie określa). To osoby, które nie słyszą, więc nie nabywają mowy w sposób naturalny (bez trudności wymagających specjalistycznego wsparcia). Uczniowie niesłyszący mogą sprawnie i z ochotą komunikować się za pomocą mowy albo w języku migowym. Ale co się dzieje, jeśli języka (lub języków) nie opanują? Pomyślmy, czy uczeń niesłyszący, niemówiący lub mówiący niedoskonale będzie mógł swobodnie uczestniczyć w lekcjach? W zajęciach pozalekcyjnych?

W relacjach rówieśniczych na przerwach, na boisku czy na placu zabaw? Jak szkoła miałaby się stać dla niego szkołą włączającą? A jeśli ten uczeń posługuje się polskim językiem migowym, to czy nauczyciele i rówieśnicy nauczą się go? A jeśli nawet przyjąć, że tak właśnie się stanie i społeczne otoczenie niesłyszącego zechce opanować język obcy, jakim jest język migowy, to czy w krótkim czasie nabędą wystarczającej w nim biegłości? Na tyle wystarczającej, by nauczać o podmiocie lirycznym, potęgowaniu czy (słynnym) pantofelku? Wystarczającym do rówieśniczych pogaduszek, ploteczek, ale też dyskusji o istocie bytu? To mało prawdopodobne. Natomiast bardzo prawdopodobne jest to, że ten uczeń pozostanie na marginesie życia szkoły, nie rozumiejąc ludzi, zdarzeń, sytuacji i sam nie będąc rozumianym. Jeśli w tej placówce będzie uczyć się choćby dwoje niesłyszących, to na pewno odnajdą się gdzieś na korytarzach, ale jeśli będzie tylko jeden? Ryzykujemy, że pozostanie samotny, że nie zrealizuje swojego potencjału, a obok pierwotnej trudności jaką jest głuchota, pojawić się mogą wtórnie poczucie wyalienowania, mniejszej wartości, zagubienie, niepewność i lęk. W ten sposób uczeń niesłyszący w szkole ogólnodostępnej realizującej ideę inkluzji może paradoksalnie znaleźć się niczym rozbitek na bezludnej wyspie. Podobna sytuacja może dotyczyć uczniów z innymi niż głuchota niepełnosprawnościami.

Uczniowie pozostali (bez spe) to zdecydowana większość dzieci i młodzieży w systemie edukacyjnym. Stanowią grupę, która może uczestniczyć w życiu szkoły w każdym jego aspekcie bez istotnych dostosowań form i metod pracy, choć z mile widzianym indywidualizowanym podejściem nauczycieli i wychowawców do swoich zasobów i predyspozycji. To osoby, dla których obecnie szkoła jest „skrojona” (albo tylko takie jest o niej nasze wyobrażenie). Jeżeli w danym zespole klasowym znajdzie się uczeń ze spe, który wymagać będzie czasu, uwagi, zaangażowania nauczycieli, to czy reszta klasy dostanie

wszystko, czego potrzebuje? A jeśli kolega (lub koleżanka) ze spe będzie prezentował liczne zachowania dysfunkcyjne, to czy straty klasowej większości nie będą zbyt duże? Obawiam się, że w takiej sytuacji prawa uczniów (i zadania szkoły) nie będą respektowane ani realizowane.

Nauczyciele to osoby wykonujące niezwykle odpowiedzialną pracę. Od nich w dużej mierze zależy kondycja naszego społeczeństwa (bo, jak powtarzamy za Janem Zamoyskim: „Takie będą Rzeczypospolite, jakie ich młodzieży chowanie”). Nauczyciele w szkole uczą swojego przedmiotu, to znaczy przekazują wiedzę specjalistyczną i wspomagają uczniów w nabywaniu odpowiednich umiejętności. Również wychowują młode pokolenia, wspierając w tym zadaniu ich rodziców. Nauczanie i wychowanie to zadania trudne, wymagające od pedagogów ciągłego podnoszenia swoich umiejętności. Sporo czasu i wysiłku zajmuje stanie się w pełni kompetentnym nauczycielem. Edukacja włączająca nakładać będzie na pracowników oświaty dodatkowe odpowiedzialności i obciążenia. W jaki sposób nauczyciel przedmiotowiec ma zdobyć wiedzę i umiejętności odpowiednie i niezbędne do prowadzenia ucznia ze specjalnymi potrzebami? (Obecnie programy studiów tego zadania nie uwzględniają.) Jak szybko może zdobyć biegłość w nauczaniu dziecka z niepełnosprawnością intelektualną? Lub niewidzeniem? Albo będącym w spektrum autyzmu? Szkoła ogólnodostępna (tysiąclatka czy wiejska) z definicji ma być włączająca wszystkich, czyli jednego roku być może trzeba będzie kształcić się w zakresie metodyki pracy z uczniem głuchym, żeby po dwu latach stanąć przed dzieckiem z porażeniem mózgowym i niepełnosprawnością intelektualną – to przecież wyzwanie wymagające innych kompetencji specjalistycznych. Samo zaangażowanie, sympatia, otwartość i dobre chęci tu nie wystarczą.

Proponowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej rozwiązanie to pomoc nauczycie-

lom udzielana przez „specjalistyczne centra wspierające edukację włączającą”, oferujące doradztwo, szkolenia i konsultacje, a korzystające z zasobów kadrowych i merytorycznych przedszkoli i szkół specjalnych. Te usługi mają więc świadczyć (między innymi) czynni nauczyciele. W jakim czasie i za jakie wynagrodzenie? Czy dodatkowe obciążenie nie będzie zbyt wielkie? Pamiętajmy, że w całym kraju prowadzą oni studentów psychologii, kierunków pedagogicznych i nauczycielskich w ramach ich praktyk. A dzieje się to pro publico bono.

Specjaliści w szkole czyli pedagodzy, pedagodzy specjaliści (w tej grupie tyflopagodzy, oligofrenopedagodzy, surdopedagodzy), logopedzi i neurologopedzi, psychologodzy, terapeuci pedagogiczni, SI, od usprawniania ruchowego, socjoterapii (czy kogoś pominęłam?), prowadzą zajęcia rewalidacyjne oraz specjalistyczne w ramach wsparcia psychologiczno-pedagogicznego. Czy wszyscy oni znajdują zatrudnienie w jednej placówce ogólnodostępnej? A może będą mieć etaty łączone w kilku szkołach? A może jedna osoba, np. pedagog, powinna mieć kwalifikacje i kompetencje do pracy z uczniem z każdą możliwą niepełnosprawnością czy niedostosowaniem społecznym? Będzie trudno.

Rodzice uczniów (tych ze spe oraz bez nich) stanowią niezwykle ważną część społeczności każdej szkoły. Myślę, że ich potrzeby i oczekiwania są bardzo podobne i można je określić jako wymaganie dobrego, odpowiedniego dla ich dziecka poziomu nauczania, uwzględniającego jego indywidualne predyspozycje i zainteresowania. Sama szkoła ma być miejscem bezpiecznym i przyjaznym, gdzie każdy uczeń (czyli „moje dziecko!”) jest traktowany podmiotowo, sprawiedliwie i równo.

Będąc związaną z oświatą przez ponad trzydzieści lat, stwierdzam, że subiektywne odczucia rodziców, ich opinie i oceny współczesnej szkoły często nie są jej przychylne. Ich nastawienie wobec klas i szkół integracyjnych jest

jeszcze bardziej krytyczne. Obawiam się, że podobnie stanie się w przypadku edukacji włączającej – niezadowolenie rodziców będzie wprost proporcjonalne do liczby trudnych zachowań ucznia ze spe, stopnia jego niepełnosprawności i koniecznego zaangażowania nauczyciela w pracę z nim, „kosztem” reszty zespołu klasowego. Rodzice dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi będą (słusznie) spodziewać się ze strony pedagogów pełnego wsparcia i specjalistycznej pomocy w formie zajęć rewalidacyjnych i terapeutycznych. Od pozostałych uczniów w klasie będą oczekiwać akceptacji, tolerancji i rzeczywistego włączenia ich dziecka do społeczności. Ich zadowolenie ze szkoły będzie zależne od spełnienia tych warunków. Czy to spełnienie jest możliwe? Czy są na to pieniądze? Czy nauczyciele są przygotowani merytorycznie do pracy z uczniami ze spe? (Programy studiów nauczycielskich nie zawierają wcale lub niewiele treści z zakresu pedagogiki specjalnej i psychologii.) Śmiem twierdzić, że włączenie przez rówieśników niepełnosprawnego kolegi do grupy, jego akceptacja i zrozumienie dla inności, będzie tym trudniejsze im poważniejsza będzie jego niepełnosprawność. Istnieje poważne ryzyko, że ogólnodostępna szkoła włączająca nie zadowoli rodziców ucznia ze spe.

Spółeczeństwo czyli wszyscy my, mieszkający w Polsce, niezależnie od tego czy jesteśmy bezpośrednio związani z systemem szkolnym (w roli ucznia, rodzica, dziadka czy pracownika), pozostajemy w kręgu jego oddziaływań. Wszystkie osoby, które spotykamy w sklepach, salonach czy warsztatach,

które pracują w zakładach przemysłowych, zarządzają naszym państwem, miastem czy gminą, wszystkie one wykształcenie i kompetencje zdobywały w szkołach. Od tego, jakie te szkoły były, są i będą zależy więc powodzenie nas wszystkich.

Idea edukacji włączającej jest piękna, mądra i słuszna. Każde dziecko powinno znaleźć swoje miejsce w szkole. Każde ma prawo do rozwijania swojego potencjału w maksymalnie sprzyjających warunkach. Po latach każde ma prawo stać się pełnoprawnym członkiem społeczeństwa i obywatelem państwa. Temu może służyć inkluzywna szkoła. Należy jednak pamiętać, że jedno rozwiązanie nigdy nie jest dobre dla wszystkich, bo choć tacy sami, to wszyscy jesteśmy inni. Ścieżka edukacji powinna być dobrana indywidualnie do potrzeb i możliwości ucznia. Czasami warunki, które mogą być zapewnione we włączającej szkole ogólnodostępnej, będą gorsze niż te w szkole specjalnej, w nauczaniu indywidualnym czy w domowym. Dla każdego jego metoda, jego droga – tak rozumiem humanistyczne podejście do edukacji.

Szkoła jest instytucją, którą zna każdy. Każdy ma z nią swoje doświadczenia i wynikające z nich opinie i oceny. To instytucja, która jak żadna inna wywarła (wywiera i będzie wywierać) na nas swój wpływ. Jej los i kondycja powinny więc leżeć nam na sercu. Powinniśmy przeprowadzić głęboki namysł, bo nie służą jej szybkie zmiany. Szkoła wymaga cierpliwości i czasu, ludzi i pieniędzy, by przyjmowane reformatorskie rozwiązania były merytoryczne i budowały ją, a nie osłabiały.

BIBLIOGRAFIA

<https://www.gov.pl/web/edukacja/edukacja-wlaczajaca>

MONIKA GRONOWSKA

Psycholog w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci Niestyszających w Poznaniu, z doświadczeniem w pracy w poradni psychologiczno-pedagogicznej, w integracyjnej szkole podstawowej, wykładowca na studiach i kursach dla nauczycieli.

PRACOWNIE 3D I NOWOCZESNE TECHNOLOGIE WSPIERAJĄCE ROZWÓJ DZIECI ZE SPEKTRUM AUTYZMU

MAGDALENA BERNAS-KUJAWIŃSKA

Żyjemy w czasach, w których „Bajki robotów” Stanisława Lema przestają być bajkami i science fiction, a stają się rzeczywistością. Jesteśmy na progu nowych czasów, czasów sztucznej inteligencji, która zmienia nasze życie i następnych pokoleń, które trzeba wyposażyć w nowe narzędzia i kompetencje przyszłości. Z takim założeniem powstały Pracownie 3D w ramach projektu Cyfrowa Szkoła Wielkopolsk@2030, który jest projektem Województwa Wielkopolskiego realizowanym przez Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu w partnerstwie z Ogólnopolskim Operatorem Oświaty w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027.

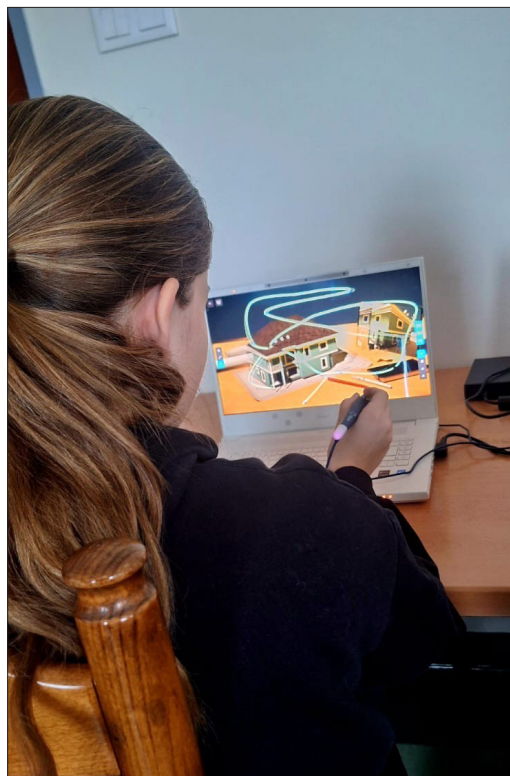

Pracownie 3D są wyposażone między innymi w innowacyjne komputery zSpace.

Są to nowoczesne narzędzia, które można wykorzystać między innymi do pracy z dziećmi z zaburzeniami ze spektrum autyzmu. Jako jedną z trudności osób ze spektrum autyzmu wyróżnia się między innymi zaburzenia w komunikacji werbalnej i niewerbalnej, a zwłaszcza konwersacyjnych aspektów języka, jak przykładowo płynność rozmowy. Dzięki modelom, które w swoich aplikacjach oferuje komputer zSpace, dzieci mogą uczyć się rozwijania umiejętności płynnej komunikacji poprzez budowanie wypowiedzi przy pomocy różnorodnych modeli obrazujących rzeczywistość wokół nich, a także umiejętność dodawania kolejnych zdań do rozmowy, zadawania pytań. Celem ćwiczeń jest ułatwienie nawiązania kontaktu z drugą osobą oraz podtrzymywania go. Na przykładzie licznych modeli można tworzyć proste dialogi, które dziecko może powtarzać i utrwalać umie-

jętność naprzemiennego wypowiadania się. Dzięki zasobom komputerów zSpace można również nauczyć dzieci wykonywania działań zgodnie z klarowną instrukcją. W jednej z aplikacji dzieci przygotowują pizzę, mają poszczególne składniki i uczą się kolejności wykonywania zadania. Ta nowoczesna technologia wspiera codzienną komunikację i pomaga w zdobywaniu praktycznych umiejętności, jak przygotowanie posiłku, najpierw wirtualnie, żeby następnie ćwiczyć je w rzeczywistości.

Kolejnym, bardzo atrakcyjnym dla dzieci i młodzieży, narzędziem są gogle VR. Jest to technologia, która może wesprzeć dzieci ze spektrum autyzmu w nauce rozpoznawania emocji własnych oraz innych ludzi, a także przygotować ich na zmienność sytuacji, ponieważ zmiany są nieodłączną częścią naszego życia, a stanowią dla dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu bardzo duże wyzwanie.

Inną częstą trudnością osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu jest nadwrażliwość na dźwięki. Dzięki goglom VR, które są bardzo atrakcyjne dla dzieci, można przyzwyczajać je do dźwięków, które słyszą na co dzień w swoim otoczeniu i tym samym poprawić jakość ich życia, niwelując skutki nadwrażliwości na dźwięki.

Pracownie 3D oferują nowoczesne narzędzia, które są atrakcyjnym wsparciem dla uczniów, a także dla uczniów ze specjal-

nymi potrzebami edukacyjnymi. Stanowią one ciekawą alternatywę dydaktyczną i mogą być nietuzinkowymi narzędziami w edukacji i terapii osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu.

Przygotujmy nasze dzieci na wyzwania przyszłości, wyzwania nowych czasów.

Więcej informacji o Pracowniach 3D można znaleźć na stronie internetowej Cyfrowej Szkoły Wielkopolskiej 2030.

PISZCIE, PISZCIE, PISZCIE...

Szanowni Państwo,
oferujemy Państwu możliwość publikowania w naszych czasopismach „Edusfera” i „Edumyśli” tekstów dotyczących Waszej pracy:

- artykułów na tematy oświatowe – np. prawne, pedagogiczne, dydaktyczne, metodyczne
- scenariuszy lekcji i innych zajęć,
- refleksji na temat pracy nauczyciela, nauczania i uczenia się.

Pragniemy udostępnić Wam możliwość podzielenia się swoimi pasjami i zainteresowaniami. Proponujemy także publikowanie przykładów dobrych praktyk z Waszej codziennej pracy w formie opisu sukcesów, dokonań, innowacji czy zrealizowanych projektów.

Uważamy, że dzielenie się doświadczeniem i wiedzą nabytą podczas pracy zawodowej może się przydać wszystkim nauczycielom, a na pewno ułatwi pracę tym, którzy ją rozpoczynają.

Zachęcamy nauczycieli wszystkich przedmiotów i wszystkich typów szkół oraz placówek oświatowych do podjęcia próby pisania.

Zachęcamy nauczycieli, którzy pragną zdobyć wyższy stopień awansu zawodowego, do publikowania na łamach naszego czasopisma.

Zastrzegamy sobie prawo do skrótów, redakcji językowej i korekty nadesłanych materiałów, a także prawo wyboru tekstów do druku.

Prace prosimy przysyłać na adres:
wojciech.kos@odn.kalisz.pl

WIELKOPOLSKA

JEDNOSTKA EDUKACYJNA
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

PLACÓWKI OŚWIATOWE I JEDNOSTKI PROWADZONE PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO PODLEGŁE DEPARTAMENTOWI EDUKACJI I NAUKI

OŚRODEK DOSKONAŁENIA NAUCZYCIELI W KALISZU

pełna informacja na stronie:

www.odn.kalisz.pl

PUBLICZNA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA
KSIĄŻNICA PEDAGOGICZNA W KALISZU

pełna informacja na stronie:

www.kp.kalisz.pl

CENTRUM DOSKONAŁENIA NAUCZYCIELI W KONINIE

pełna informacja na stronie:

www.cdnkonin.pl

CENTRUM DOSKONAŁENIA NAUCZYCIELI W LESZNIE

pełna informacja na stronie:

www.cdn.leszno.pl

CENTRUM DOSKONAŁENIA NAUCZYCIELI W PILE

pełna informacja na stronie:

www.cdn.pila.pl

OŚRODEK DOSKONAŁENIA NAUCZYCIELI W POZNANIU

pełna informacja na stronie:

www.odn.poznan.pl

PUBLICZNA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA
W POZNANIU

pełna informacja na stronie:

www.pbp.poznan.pl

CENTRUM WSPARCIA RZEMIOSŁA, KSZTAŁCENIA DUALNEGO I ZAWODOWEGO W KALISZU

pełna informacja na stronie:

www.cwrkdiz.kalisz.pl

CENTRUM WSPARCIA RZEMIOSŁA, KSZTAŁCENIA DUALNEGO I ZAWODOWEGO W KONINIE

pełna informacja na stronie:

www.cwrkdiz.konin.pl

CENTRUM WSPARCIA RZEMIOSŁA, KSZTAŁCENIA DUALNEGO I ZAWODOWEGO W LESZNIE

pełna informacja na stronie:

www.cwrkdiz.leszno.pl

CENTRUM WSPARCIA RZEMIOSŁA, KSZTAŁCENIA DUALNEGO I ZAWODOWEGO W PILE

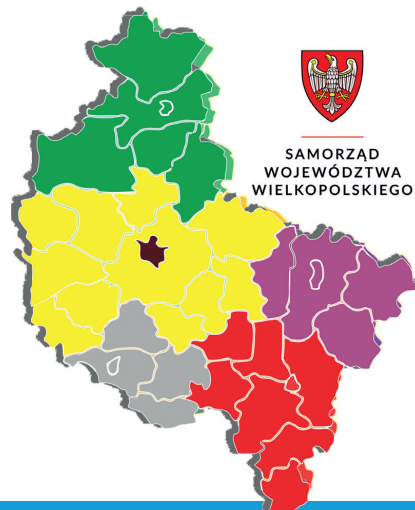
pełna informacja na stronie:

www.cwrkdiz.pila.pl

CENTRUM WSPARCIA RZEMIOSŁA, KSZTAŁCENIA DUALNEGO I ZAWODOWEGO W POZNANIU

pełna informacja na stronie:

www.cwrkdiz.poznan.pl

SAMORZĄD
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

SZKOŁY

- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Gnieźnie
www.medyk.gniezno.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Koninie
www.medyk.konin.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Ostrowie Wlkp.
www.ms-z-ostrow.cba.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 1 w Poznaniu
www.wsckziu1.poznan.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 2 w Poznaniu
www.wsck.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Rawiczu
www.medyk-rawicz.com.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego we Wrześni
www.wscku-wrzesnia.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Złotowie
www.wsckziu-zlotow.pl
- Wielkopolski Samorządowy Zespół Placówek Terapeutyczno – Wychowawczych w Cerekwicy Nowej
www.cerekwica-mow.pl
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niesłyszących im. Józefa Sikorskiego w Poznaniu
www.slysze.edu.pl
- Wielkopolskie Samorządowe Centrum Edukacji i Terapii w Starej Łubiance
www.zspstaralubianka.pl